Бухы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

...-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

...ай 1921 оной ...н 21-hээ гарана | № 8 (13632) | 1972 оной январиин 11, вторник | Сэн 2 мүнгэн

ЭРШЭ, ШАНАР, ДЭЛИСЭ

МЯХАН ТУШААГДАҺААР

Түнхэнэй шахан таргалуулгын совхоз гүрэндэ мяха тушаадаг томохон ажахынуудай нэгэн юм. Мүнөө эндэhээ гүрэндэ 1046 центнер hайн шанартай малай болон гахайн мяхан ябуулагдаа. Хүлтүүгэй мяханай комбинадта бүхыдөө 1105 толгой эбэртэ бодо мал, 699 толгой гахай тушаагдаhан байна. Совхозой малшад эбэртэ бодо малай нэгэ толгойн шэгнүүрые дунда зэргээр 340 килограмм болгохо байhан hаа, 357 килограммда хүргэбэ. Харин гахай бүхэн 123 килограмм хүрэтэр татаhан байха юм.

Мал шахан таргалуулга дээрэ Д. Тапхаева, Г. Буртигаров, В. Демин гэгшэд hайнаар ажаллана.

Гүрэндэ мяха тушаалга үргэлжэлhөөр.

В. БИЛЬТАГУРОВ,
«Саян» газетын корреспондент.

АЖАЛААРАА ШАЛГАРАГШАД

...энгын совхозой 3-дахи ...нийн hаалишад гүрэн... тушааха 1971 оной тү...лүүлэн дүүргэбэ. Он...р хэлэбэл, 1840 цент... орондо 1954 центнер ...тэдэнэрэй хүсөөр тү...аа.

...hаалиин Ленин-замай ...эдэ найман hаалишад ажалладаг. Тэдэнэрэй дүрбэниинь — Вера Бальжиннимаева, Галина Дашабылова, Надежда Хандархаева, Дулгарма Ламаева гэгшэд жэлэйнгээ түсэб амжалтатай дүүргээ. Тиин үнгэрhэн жэлдэ басагад хамта 1480 центнер hү гүрэндөө тушааба.

Һаалишад январь hара соо 177 центнер hү hааха гэhэн шиидхэбэри уржадэр болоhон суглаан дээрээ баталан абаа. Энэнь нёдондо жэлэй январиин түсэбhөө 24 центнерээр ехэ. Ажалдаа абьяастай басагадай түсэбөө дүүргэхэ байhанда этигэмээр байна.

Л. ГОМБОЕВ.

ТҮРҮҮШЫН ҮДЭРҺӨӨ ГАБШАГАЙГААР

...нэ жэлэй богоhо ал... байхадаа, үнгэрhэн ...ямараар хүдэлөө гээ...бди гэжэ ойро зуура ...хэ хараха ушартай бо...

...ан жэлэй түрүүшын ...манай «Байкал» гэжэ ...салай ажахын малшад ...дээрээ муу бэшэ үрэ ...уйлаа. Жэшээлхэдэ, ...ьск тосхоной hаалиин ...(даагшань А. Г. Ер...ев) үнеэн бүриhөө дун...гээр 4656 килограмм ...агаа гэхэ гү, али түсэб...00 гаран килограммаар ...у абаа.

...ахы дотороо дэлгэрhэн ...лис мүрысөөндэ тус ...ын түрүү hаалишан ...андра Пузыревич эр...жэ гараа. Тэрэ үнгэр...жэл соо үнеэн бүриhөө 5478 килограмм hү hааhан байна. Ондоогоор хэлэхэдэ, Александра Семеновна үнеэн бүхэнэйнгөө hү шэмые урда жэлэйхитэй жэшэбэл, 964 килограммаар дээшэлүүлжэ шадаа.

Тэрэнэй удаа түбэй фермын түрүү hаалишан Любовь Седых гаража, үнеэн бүриhөө 5467 килограмм hү hаагаа. Мүн бэрхэ hаалишад Людмила Мяханова, В. П. Зайцева, А. Ф. Рандина, С. П. Степанова болон бусад жэл соо үнеэн бүриhөө 5000 үлүүтэй килограмм hү абаа юм.

Малшаднай баhал hаалишадhаашье дутуугүй hайн үрэ дүн туйланхай. Һайн үүлтэртэй эрэ тугал, буруу, гунжадые харадаг малшад Л. Н. Загузина, Н. Н. Логинова, Е. Б. Хвостова гэгшэд үхэрнүүдэйнгээ шэгнүүр сүүдхэ бүри ехээр нэмээжэ, түргэн томо болгоно.

Эдэ бүгэдын ашаар ажахымнай гүрэндөө 1627 центнер мяха худалдаха аад, 1676 центнер мяха бэлэдхэлэй пунктда оруулаа. Бүхыдөө 13,6 мянган центнер hү тушаажа, түсэбөө баhал 465 центнерээр үлүүлээ.

Мүнөө малшад, hаалишаднай гүрэндэ мяха, hү худалдаха жэлэй нэгэдэхи кварталай түсэбые мартын 20-до дүүргэхын түлөө жэлэй түрүүшын үдэрhөө габшагай шангаар хүдэлжэ байна.

С. ХАЛТУЕВ,
«Байкал» гэжэ hуралсалай ажахын партбюрогой секретарь.

Улаан-Үдын аймаг.

Экономическа туhаламжын Соведтэ хабаадалсадаг аха дүү социалис оронуудтай экономическа, эрдэм-техническэ хани барисаагаа саашадань улам батаар бэхижүүлхэ экономическа харилсаа холбоогоо бэхижүүлхэ.

(КПСС-эй XXIV съездын Директивэнүүдhээ).

КАЗАХСКА ССР. Алма-Атын хүндэ машинануудые бүтээдэг заводто хэгдэhэн фото-зураг дээрэ техническэ хиналтын таhагай ахалагша мастер В. И. Семёнов (зүүн талаhаа) туршалгын цехэй начальник И. С. Шевелёв гэгшэдые харанабди. Эдэнэр буладаар хэгдэhэн сорго тошылдохо оньhон түхеэрэлгэ шалгажа байнад. Энэ оньhон түхеэрэлгэ Румыниин ажалшадта эльгээгдэхэ юм.

Тус заводой коллектив бүтээн гаргаhан б ү х ы продукциингаа 25 процентыень аха дүү социалис оронуудта эльгээнэ. Болгариин, Польшын, Венгриин, Румыниин болон ГДР-эй ажалшад энэ заводтой нягта холбоотой.

Ф. САЛЬНИКОВАЙ фото.
ТАСС-ай фотохронико.

САНТЬЯГАДА ЕХЭ МИТИНГ БОЛОБО

САНТЬЯГО. (ТАСС). Чилиин Коммунис партиин 50 жэлэй ойн хүндэлэлдэ зорюулагдаhан ехэ митинг ниислэлэй национальна стадион дээрэ болобо. Ороной хүдэлмэришэн ангиин түрүү отрядай алдарта ойн hайндэрые тэмдэглэхын, арадай правительствые бүрин дэмжэдэг, революционно туйлалтануудаа эсэстэнь хүрэтэр хамгаалхаар бэлэн байhанаа элирхэйлэн харуулхын тула 100 мянган шахуу чилиинхид ороной энэ ехэ стадиондо ерээ.

Митингын президиумдэ — республикын президент Сальвадор Альенде, Чилиин Компартиин хүтэлбэрилэгшэд, Арадай нэгэдэлдэ хабаатай бусад партинуудай түлөөлэгшэд, hайндэртэ ерэhэн аха дүү партинуудай делегацинууд, тэрэ тоодо КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гай секретарь А. П. Кириленко түрүүтэй КПСС-эй делегаци байбад. Чилиин Компартиин Генеральна секретарь Луис Корвалан митинг дээрэ ехэ үгэ хэлээ. Тиихэдээ ойн баярта хабаадаhан бусад оронуудай коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинуудай түлөөлэгшэдтэ партиингаа үмэнэhөө аха дүүгэй амаршалга дамжуулба. Луис Корвалан КПСС-эй делегациие халуунаар амаршалаа. «Советскэ Союз амгалан байдалай, хүгжэлтэ дэбжэлтын, социализмын ба ерээдүйн коммунис, обществын агуу ехэ түшэг тулгуури болоно» гэжэ тэрэ хэлэбэ.

Һүүлээрнь Чилиин президент Сальвадор Альенде митинг дээрэ үгэ хэлэхэдээ, партиинь 50 жэлэй ойн үдэрөөр Чилиин коммунистнуудые амаршалаад, Чилиин арадай революционно тэмсэлдэ тус партиин ехэ үүргэ дүүргэhые онсолон тэмдэглээ.

КПСС-эй ДЕЛЕГАЦИ ЭХЭ ОРОНДОО БУСАБА

САНТЬЯГО. (ТАСС). КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гай секретарь А. П. Кириленко (делегациин толгойлогшо), КПСС-эй ЦК-гай гэшүүн, Молдавиин Компартиин ЦК-гай нэгэдэхи секретарь И. И. Бодюл, КПСС-эй Центральна шалгалтын комиссиин гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гай уласхоорондын таhагые даагшын нэгэдэхи орлогшо Е. И. Кусков, КПСС-эй Москва хотын Гагаринска райкомой нэгэдэхи секретарь Т. В. Голубцова гэгшэдhээ бүридэhэн КПСС-эй делегаци Эхэ орондоо бусахаяа январиин 10-да Сантьягаhаа мордоо.

МУДЖИБУР РАХМАН ЭХЭ ОРОНДОО БУСАЖА ЯБАНА

РАВАЛПИНДИ. (ТАСС). Арадай лиги гэжэ партиин ударидагша Муджибур Рахман январиин 8-най hүниин 3 часта Пакистанай авиакомпаниин самолёдоор Равалпиндиhаа «мэдэгдээгүй шэглэлээр» гаргагдаа гэжэ Пакистанай радио мэдээсэhэн юм.

ЛОНДОН. (ТАСС). Муджибур Рахман тусхай рейсээр Лондоной аэропортдо ерэбэ гэжэ тэрэл үдэр мэдээсэгдэhэн байгаа.

ДЕЛИ .(ТАСС). Бангла Деш гэжэ Арадай Демократическа Республикын президент, Арадай лиги гэдэг партиин түрүүлэгшэ Муджибур Рахман Эхэ орондоо бусажа ябаха замдаа январиин 10-да эндэ бууба.

Тэрэниие аэродром дээрэ Индиин Республикын президент В. В. Гири, премьер-министр Индира Ганди, Индиин түбэй правительствын гэшүүд, парламентын депутадууд, ороной олониитын түлөөлэгшэд угтаа.

МОНГОЛ ОРОНОЙ АЖАЛШАДАЙ АМЖАЛТАНУУД

УЛААН-БААТАР. (ТАСС). Монгол ороной хүдөө ажахын нэгэдэлнүүд гол түлэб мал үдхэхын хажуугаар, гурбадахи жэлээ газар тарьялан эрхилдэг болонхой. Тэжээлэй оpooho тарьяа, үбhэ ногоо ургуулга хүдөө ажахын нэгэдэлнүүдтэ мал ажал тогтууритайгаар хүгжөөхэ найдамтай нүхэсэл болоно. Үнгэрэгшэ 1971 ондо — шэнэ табан жэлэй түрүүшын жэлдэ, ороной хүдөө ажахын нэгэдэлнүүдтэхи оpooho тарьяанай ургаса саада жэлэйхиhээ хоёр дахин, тэжээлэй ургамалнууд — 1,5 дахин нэмээ. Хүдөө ажахын нэгэдэлнүүдэй тарьялан дээрэ оньhон техникэ үргэнөөр хэрэглэгдэнэ.

ПОСОЛЬСТВОНУУДЫЕ ТОГТООХОНЬ

ДЕЛИ. (ТАСС). Индиин ба Вьетнамай Демократическа Республикын правительствanууд хоёр ороной ниислэлнүүдтэхи — Дели ба Ханойдохи дипломатическа түлөөлэлгэтэ эмхинүүдые посольствонууд болгохо гэhэн шиидхэбэри гаргаба. Энэнь 1972 оной январиин 7-hoo хүсэндөө ороо.

ПТИ агентствын дамжуулhанай ёhoop, Индиhээ Ханойдо мүнөө байгаа генеральна консул шэнэ элшэн сайдай томилгодотор ДРВ-дэ Индиин Республикын хэрэгүүдые эрхилхэ этигэмжэтэ болобо.

Элшэн сайдууд ойрын сагта харилсан эльгээгдэхэ байха гэжэ правительствануудай мэдээсэл дотор хэлэгдэнэ.

Буряадай АССР-эй аймагай ажалшадай депутадуудай Совет тухай

Буряадай Автономито Совет Социалис Республикын

Х У У Л И

I. БҮЛЭГ

...МАГАЙ АЖАЛШАДАЙ ДЕПУТАДУУДАЙ СОВЕДЭЙ ЭМХИДХЭЛ БА ...АЛ ЯБУУЛГЫН ГОЛ ЁҺО ГУРИМУУД

...я 1. Аймагай ажалшадай ...удай Совет хадаа аймаг ...гүрэнэй засаг түрын зур...ун, ниитэ гүрэнэй ба ай...ажалшадай аша туhатай ...улан, түүхын, экономикын, ...ин болон бусад онсо шэн...нуудые хараадаа абалсан, ...удха шанартай бүхы асуу...ые хуулиин эрхын ёhoop ...эг юм.

...ай ажалшадай депутадуу...ет республикын (Буряадай ...й ба РСФСР-эй), ниитэ ...удха шанартай асуудал...үбшэхэ хэрэгтэ хабаада...а.

...я 2. Аймагай газар дээрэ ...эрхэтэд бүгэдэ ниитэ тэг...э hунгуулиин эрхээр, нюу...эргэдэг hунгалтаар хоёр ...олзороор аймагай ажал...епутадуудай Соведые hун...м.

...ад АССР-эй аймагай, го...городуудтахи районуудай. ...сомоной, посёлогуудай ...дай депутадуудай Сове...hунгаха hунгалтанууд ту...рим» аймагай Соведтэ hун...унгалтануудые үнгэргэхэ ...одорхойлдог байна.

...я 3. Аймагай ажалшадай ...уудай Совет хадаа аймa...лэй газар дээрэ байhан ...ажахын, социально-куль...айгуулалтые ударидадаг, ...й арадай ажахын түсэб ба ...баталдаг, Соведтэ мэдэл...ргаанай зургаануудай, ай...мэдэлэй предприятинуудай, ...ургаануд болон организацинуудай ажал ябуулгын ударидалга хангадаг, хуулинуудые сахиха, гүрэнэй ба ниитын гурим, эрхэтэдэй эрхэ аршалха гурим сахюулха, ороной бэеэ хамгаалга шангадхаха хэрэгтэ туhалдаг юм.

Статья 4. Гэр байрын, коммунальна барилгын, социально-культурна болон ажаhуудалда хабаатай, арадай үргэн хэрэглэлэй эд бараануудые ба нютагтахи барилгын материалнуудые үйлэдбэрилхэ барилгануудай, болбосон түхэлтэй болгохо, худалдаа наймаа, ниитын эдеэ хоол, арадай гэгээрэл, элүүрые сахиха, соёлой болон арад зониие хангаха бусад хэрэгтэй холбоотой hалбаринуудта хабаатай хэмжээ ябуулгануудые зохёожо, бэелүүлхэ хэмжээнүүдые абаха зорилгоор аймагай газар дээрэ hууриижаhан бүхы предприятинуудай, эмхи зургаанууд болон организацинуудай ажал ябуулгые аймагай ажалшадай депутадуудай Совет зохилдуулан ударидадаг, шалгадаг; хуулиин эрхээр даалгагдаhанай зэргээр аймагай дэбисхэр дээрэ байhан колхозууд болон бусад кооперативна нэгэдэлнүүдэй хүдэлмэри шалгадаг, тэрэшэлэн дээдын зургаанда мэдэлтэй совхозууд, предприятинуудай, эмхи зургаанууд болон бусад организацинуудай хуулиин журам хэр сахинаб гэжэ шалгажа байха эрхэтэй.

Энэ статья соо заагдаhан асуудалнуудаар колхозууд, совхозуудай, предприятинуудай, эмхи зургаанууд болон организацинуудай хүтэлбэрилэгшэдэй элидхэлнүүдые аймагай ажалшадай депутадуудай Совет шагнаад, эдэгээрнь шиидхэбэринүүдые баталан абадаг, хэрэгтэй болоhон ушартань, дээдын зургаануудта өөhэдынгөө дурадхалнуудые оруулдаг байна.

Статья 5. Хамтын ударидалгын, олониитэдэ мэдээсэдэг гуримай үндэhөөр, hунгагшадайнгаа, гүйсэдхэхэ комитедэй, тэрэнэй таhагууд болон управленинүүдэй—Соведэй, арад зоной үмэнэ депутадуудай саг сагтаа тоосоогоо хэдэг үндэhөөр, Соведэй хүдэлмэридэ олониитэ ажалшадые үргэнөөр хабаадуулhанай үндэhөөр аймагай ажалшадай депутадуудай Соведэй ажал ябуулга эмхидхэгдэдэг юм.

Аймагай ажалшадай депутадуудай Совет ниитын организацинуудай аймагай зургаануудтай нягта холбоотойгоор хүдэлдэг байна.

Статья 6. СССР-эй Конституциие, РСФСР-эй Конституциие, Буряадай АССР-эй Конституциие, «РСФСР-эй ажалшадай депутадуудай районно Совет тухай» РСФСР-эй Хуулиин, энэ Хуулиие, мүн СССР-эй, РСФСР-эй, Буряадай АССР-эй, бэшэшье хуулинуудые, СССР-эй Верховно Соведэй, РСФСР-эй Верховно Соведэй тогтоолнуудые, Буряадай АССР-эй тогтоолнуудые, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй, РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй указууд болон тогтоолнуудые, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоолнууд болон заабаринуудые ударидалга болгон, аймагай ажалшадай депутадуудай Совет ажал ябуулгаяа эрхилдэг байна.

Статья 7. Аймагай ажалшадай депутадуудай Соведэй, тэрэнэй гүйсэдхэхэ комитедэй эдээндэ олгогдоhон эрхын ёhoop баталан абаhан шиидхэбэринүүд болон заабаринуудые бүхы колхозууд, совхозууд, предприятинууд, эмхи зургаанууд болон аймагай газар дээрэ байhан бүхы организацинууд, тэрэшэлэн тушаалта нүүрнууд болон эрхэтэд уялгата ёhoop дүүргэхэ зэргэтэй.

Аймагай ажалшадай депутадуудай Соведэй, тэрэнэй гүйсэдхэхэ комитедэй шиидхэбэринүүдыень дээдын зургаанда мэдэлтэй предприятинууд, эмхи зургаанууд болон организацинуудай хүтэлбэрилэгшэдэй дүүргээгүй гээшэ hаань, эдэ хүтэлбэрилэгшэдые тушаалhаань сүлөөлхэ хүрэтэр зэмэ ашаха тухай эдэнэр тусхайта дээдын зургаанда зууршалгатайгаар хандаха эрхэтэй. Эдэ зууршалганuудые хаража үзэhэн тухайдаа аймагай ажалшадай депутадуудай Соведтэ гү, али тэрэнэй гүйсэдхэхэ комитедтэ hарын болзор соо мэдээсэгдэхэ зэргэтэй.

Статья 8. Хуулиин үндэhөөр олгогдоhон эрхын ёhoop ажалшадай депутадуудай сельскэ (сомоной), поселково ба городской (аймагай мэдэлэй городуудта) Соведүүдэй ажал ябуулгые аймагай ажалшадай депутадуудай Совет ударидадаг байна.

Статья 9. Аймагуудай хилэнүүдые бии болгоходоо, усадхахадаа, хубилгахадаа, нэрыень hэлгэхэдээ, ондоо нэрэ олгоходоо, тэрэшэлэн эдэнэрэй захиргаанай центрнүүдые тогтооходоо, ондоо тээшэнь зөөлгэхэдөө, РСФСР-эй хууляар тодорхойлогдоhон гуримай ёhoop, тэрэ газарай ажахын —экономическа, байгаалиин байдалай онсо илгаануудые, арад зонойнь тоо ба тэдэниие хангаха хэрэг хараадаа абалсажа, аймагай ажалшадай депутадуудай тэндэхи Соведэй hанамжа хараадаа абалсаха шухала. болоно.

Газар уhатай захиргаанай газар болохо аймагай бүридэлдэ сельсоведүүд (сомоной Соведүүд), хүдэлмэришэдэй поселогууд ба аймагай мэдэлэй городууд ородог юм.

Статья 10. Буряадай АССР-эй Гүрэнэй туг тухай дүримтэй зохилдуулан, аймагай ажалшадай депутадуудай Соведэй сессиин үнгэргэгдэжэ байhан байшанда сессиин хүдэлмэриин үедэ Буряадай АССР-эй Гүрэнэй туг үргэгдэнхэй байха ёhотой, тиихэдэ аймагай Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй байшанда энэ туг саг үргэлжэ хиисэжэ байха заабаритай.

СССР-эй Гүрэнэй туг тухай дүримэй, РСФСР-эй Гүрэнэй туг тухай дүримэй тогтоhоной ёhoop СССР-эй Гүрэнэй туг, РСФСР-эй Гүрэнэй туг аймагай ажалшадай депутадуудай Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй байшанда үргэгдэхэ зэргэтэй.

Статья 11. Аймагай ажалшадай депутадуудай Совет юридическэ нюурай эрхэнүүдтэй юм.

Аймагай ажалшадай депутадуудай Соведэй гүйсэдхэхэ комитет Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй баталhанай ёhoop гербтэй тамгатай ю...

II. БҮЛЭГ

АЙМАГАЙ АЖАЛШАДАЙ ДЕПУТАДУУДАЙ СОВЕДЭЙ ЭРХЭ БА УЯЛГАНУУД

Статья 12. Түсэблэлгын, тоо бүридхэлэй ба тоосооной талаар аймагай ажалшадай депутадуудай Совет:

а) аймагай ажахын, аймагай социально-культурна байгуулалтын хамтадхаhан холын хараатай түсэбүүдые, жэлэй түсэбүүдые баталдаг, эдэниие дүүргэхэ хүдэлмэри эмхидхэдэг, шалгадаг; колхозуудай, совхозуудай болон хүдөө ажахын бусад предприятинуудай үйлэдбэриин - финансова түсэбүүдые хаража үзэдэг; hууринууд, улусууд, посёлогууд болон аймагай мэдэлэй городуудые хүгжөөхэ гол хараа түсэбүүдые баталдаг; предприятинууд, эмхи зургаанууд болон аймагай мэдэлэй организацинуудай холын хараатай, жэлэй түсэбтэ даабаринуудые, мүн тэрэшэлэн эдэ предприятинууд, эмхи зургаануудай, организацинуудые зохилдуулан түбхинүүлхэ, хүгжөөхэ, мэргэжүүлхэ түсэбүүдые баталдаг;

б) хүдөө ажахын продуктнуудые тушаан абадаг предприятинууд болон пунктнуудые, хүдөө ажахын продукциhаа эдеэ хоолой зүйл буйлуулан хэдэг предприятинуудые, нютагай промышленностиин, арад зоной ажаhуудал хангадаг, худалдаа наймаанай, ниитын эдеэ хоолой предприятинуудые зохилдуулан түбхинүүлхэ, хүгжөөхэ, мэргэжүүлхэ, соёлой, арадай гэгээрэлэй болон элүүрые сахилгын организацинууд болон эмхи зургаануудай, дээдын газарта мэдэлтэй предприятинууд болон коммунальна ажахын барилгануудай түсэбүүдые хаража үзэдэг, хэрэгтэй сагай болоо hаань, дээдын зургаануудта зохисотой дурадхалнуудаа оруулдаг юм;

в) гэр байрын ба коммунальна ажахы хүгжөөлгэдэ, харгы зам, социально-культурна, ажаhуудалай барилгада хабаатай, арадай үргэн хэрэглэлэй эд бараа болон нютагай барилгын материалнуудые гаргахада, hуурин тосхонуудые болбосон түхэлтэй болгохо, худалдаа наймаанай, ниитын эдеэ хоолой, арадай гэгээрэлэй, элүүрые сахилгын, соёлой болон арад зониие хангалгатай холбоотой бусад асуудалнуудта хабаатай аад, аймагай дэбисхэр дээрэ hууриижаhан дээдын зургаануудта мэдэлтэй предприятинууд, эмхи зургаанууд болон организацинуудай түсэбүүдэй проектнүүдые хаража үзэдэг, хэрэгтэй болоо hаань, тусхайта дээдын зургаануудта дурадхалнуудые оруулдаг, эдэ асуудалнуудаар хамтадхаhан түсэбтэ хараа тоонуудые аймагай ажахые хүгжөөхэ, аймагай социально-культурна байгуулалтын түсэбтэ оруулалсаад баталдаг юм;

г) ажалай арга нөөсэнүүдые, нютагай барилгын материалнууд болон түлишые, газарай балансые, арад зоной мүнгэн оршо ба гаргашын балансууд болон аймагай ажахые хүгжөөхэ комплексно түсэблэлгэдэ хэрэгтэй болохо бэшэ балансуудые табюулдаг;

д) ашагта малтамалай баялигуудые, ой модо, уhа, энергетикын болон бусад баялиг хэрэгсэлнүүдые зүбөөр ашаглахын тула хиналта хангадаг;

е) колхозууд, совхозуудай, тэрэшэлэн аймагай мэдэлэй предприятинууд болон организацинуудай түсэбтэ хараа тоонуудые ажалшадай депутадуудай сельскэ (сомоной), поселково болон городской (аймагай мэдэлэй городуудай) Соведүүдтэ хүргэдэг;

ж) предприятинуудта, совхозуудта, эмхи зургаануудта болон аймагай мэдэлэй бэшэ организацинуудта тоо бүридхэлэй болон тоосооной хэрэгтэ хиналта бэелүүлдэг;

з) гүрэнэй статистикын зургаануудта туhаламжа үзүүлдэг, тоосоонуудые табижа, дээшэнь хүргэхэ гурим тухай хуули ёhо сахиха ябадал хангадаг.

(Үргэлжэлэлынь 2-дохи нюурта.).

Буряадай АССР-эй аймагай ажалшадай депутадуудай Совет тухай

Буряадай Автономито Совет Социалис Республикын

ХУУЛИ

(Үргэлжэлэл. Эхининь 1-дэхи нюурта).

Статья 13. Бюджетно-финансова хүдэлмэриин талаар аймагай ажалшадай депутадуудай Совет:

а) олзо доходойородог гол шухала газар харуулалсаад, аймагай бюджедэй оршые нинтэ дээрэнь хаража үзөөд баталдаг, аймагай ажахыда, социально-культурна хэмжээ ябуулгануудта, гүрэнэй засаг зургаануудта, аймагай гүрэнэй управлениин зургаануудта мүнгэ һомололгонуудаа харуулалсаад, гаргашыень нинтэ дээрэнь хаража үзөөд, баталдаг юм;

б) аймагай бюджет, тэрэнэй квартал бүхэнэй оршо ба гаргашын тоо хубаажа баталдаг, аймагай бюджедэй эрьесын кассын мүнгэнэй хэмжээ баталдаг;

в) аймагай бюджедэй оршо ба гаргашануудые аймагай бюджет, аймагай мэдэлэй городуудай бюджедүүдэй, сельскэ (сомоной), поселково бюджедүүдэй—эдэнэй туд бүриинь оршо ба гаргашануудай илгаа тодорхойлдог юм;

г) аймагай мэдэлэй городуудай бюджедые тодорхойлдог город, сельскэ (сомоной). поселково Совет бүхэнөөр сельскэ (сомоной), поселково бюджедүүдые оршын талаар нинтэ тоо, гаргашын талаар хамтын тооё тодорхойлдог, мүн тэрэшэлэн эдэ бюджедүүдээр кассын эрьесын мүнгэнэй хэмжээ тогтоодог, гүрэнэй налогуудһаа ородог түлбэриин хэмжээ, аймагай мэдэлэй городуудай бюджедтэ, сельскэ (сомоной), поселково бюджедтэ орохо оршын мүнгэнэй хэмжээ баталдаг;

д) аймагай бюджедэй гүйсэдхэл эмхидхэдэг; аймагай мэдэлэй городуудай бюджедүүдэй, сельскэ (сомоной), поселково бюджедүүдэй гүйсэдхэл шалгадаг, хинадаг, финансова гурим сахилга, үйлэдбэриин-финансова түсэбүүдэй дүүргэлтэ, бюджедтэ орохо түлбэринүүдэй дүүргэлтэ, предприятинууд, эмхи зургаануудай, организацинуудай бюджетнэ мүнгэ арьбанаар гаргашалхын хойноһоо хиналта хэдэг юм;

е) аймагай бюджет гүйсэдхэхэ үедэ ороһон нэмэлтэ олзо доходуудые, жэлэй эсэстэ оршонуудые үлүүлэн дүүргэһэнэй ашаар гү, али гаргашын талаар арьбалалта хэһэнэй ашаар оршонуудай гаргашануудһаа халиһан мүнгэ зөөрине аймагай ажахые, социально-культурна хэмжээ ябуулгануудта, капитальна һомололго оруулалсан, захиргаанай зургаануудай байшан барилгада, аймагай, сельскэ (сомоной), поселково болон городской (аймагай мэдэлэй городуудай) Соведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүдтэ транспортна хэрэгсэлнүүдые абаха хэрэгтэ зорюулха, тэрэшэлэн гүйсэдхэхэ комитедүүдэй, тэдэнэй таһагууд болон управленинүүдэй, сүүдэй зургаануудай байшангуудые капитальнаар заһабарилха хэрэгтэ, эдээндэ хэрэгсэл болон түхеэрэлгэнүүдые абаха хэрэгтэ эдэ мүнгэн зөөри зорюулагдаха (капитальна барилгада, социально-культурна эмхи зургаануудые үргэдхэн хүгжөөхэ хэрэгтэ зорюулагдажа, дээрэһээ һомологдоһон аад, түсэбэй дүүргэдээгүй шалтагаанһаа боложо, гаргашалагдажа шадагдаагүй мүнгэнһөө бэшые—аймагай бюджедэй дээрэ дурдагдаһан мүнгэ зөөрине абаха ябадал гаража болохогүй):

ж) бюджедые гүйсэдхэхэ үедөө хэрэгтэй болоо һаань, аймагай бюджедэй мүнгэнһөө нэгэ бүлэгһөө нүгөөдэдэнь оруулдаг, тэрэшэлэн салин хүлһэнэй баталагдаһан тоо соонь салингай һомололго мүн лэ дахин хубаажа болодог юм.

з) аймагай бюджедэй гүйсэдхэл тухай тоосоое хаража үзөөд баталдаг;

и) байгаалиин элдэб гай аюулһаа гэмтэһэн, хохидоһон эрхэтэдтэ, мүн тэрэшэлэн ондоошье ушаралнуудһаа хохидоһон хүнүүдтэ хэрэгтэй болоһон сагтань хуулиин тогтооһон гуримай ёһоор аймагай бюджедэй мүнгэнһөө туһаламжа үзүүлдэг юм;

к) гүрэнэй ба нютагай налогууд, татабаринуудые тодорхойлхо, тэдэнине татаха хүдэлмэри ударидадаг;

л) нютагай налогууд болон татабаринууд тухай СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указай 2-дохи статьягай ёһоор налог ашагдадаг зарим барилга-объектнүүдтэ, мүн бүлэг хүнүүдтэ, тэрэшэлэн тус тус хүнүүдтэшье нютагай налог, татабаринуудай хэмжээе доошолуулдаг ба хүнгэлэлтэ хэдэг, мүн тэрэшэлэн аймагай дэбисхэр дээрэ байһан транспортна хэрэгсэлнүүдтэ, адуу малда налог ашангүйшье байха эрхэтэй;

м) гүрэнэй татабари түлбэри тухай СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указай 3-дахи статьятай, арад зонһоо татадаг подоходно налог тухай СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указай 4-дэхи статьятай зохилдуулан, хуулиин хараалһан гуримай ёһоор зарим хүнүүдтэ үшөө нэмэлтэ хүнгэлэлтэ тогтоодог; хүн зон үсөөнтэй газарһаа томо һууринуудта нүүжэ ерэһэн эрхэтэдэй ажахые тогтоогдоһон гуримай ёһоор хүдөө ажахын налогһоо сүлөөлдэг юм;

н) колхозуудһаа татагдадаг подоходно налог тухай СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указай 8 ба 9 статьянуудтай зохилдуулан, байгаалиин элдэб гай аюулһаа гэмтэһэн, хохидолдо ороһон колхозуудһаа подоходно налог түлэхэ болзорыень тэрэл жэл соонь хойшолуулдаг, тэрэшэлэн тусхайта дээдын зургаануудай үмэнэ зууршалга хэжэ, нимэ колхозуудта налог түлэхэ болзорыень бүришье удаан болзороор һунаалгаха гү, али тусхайта бюджедэй мүнгөөр хаагаад, налогойнь заримые хүнгэлүүлдэг;

о) СССР-эй Гүрэнэй банкын отделениинүүдэй кварталай кассова түсэбүүдые хаража үзэдэг, колхозуудай захилнуудые хаража үзэдэг, капитальна барилгада, техникэ худалдажа абаха ба хүдөө ажахын үйлэдбэри хүгжөөхэ талаар бусад хэмжээ ябуулгануудта зорюулжа, удаан болзороор табигдаһан урьһаламжын мүнгэнэй түсэбүүдые баталдаг, нимэ һомололгын зүбөөр хэрэглэгдэжэ байһые хинадаг; СССР-эй Гүрэнэй банкын, СССР-эй Барилгын банкын хүн зоной өөһэдтөө гэр байра барилгада, мүн эрхэтэй үмсын байра байшангуудые заһабарилхын тулада СССР-эй Гүрэнэй банкын, СССР-эй Барилгын банкын урьһалһан мүнгые сельскэ (сомоной), поселково болон городской (аймагай мэдэлэй городуудай) Соведүүдэй хоорондо хубаадаг юм;

п) гүрэнэй нөөсэлгын кассануудай хүдэлмэри залан ударидадаг, эдээнине хүгжөөхэ, нээхэ газарнуудые тодорхойлдог;

р) гүрэнэй страхованиин нютагай зургаануудай хүдэлмэри залан ударидадаг, бүхы янзын страховани хүгжөөхэ хэрэгтэнь эдээндэ туһалдаг; хуули ёһоной үндэһөөр гүрэнэй уялгата страхованяар зарим эрхэтэдтэ хүнгэлэлтэ хэдэг юм;

с) хүдөөгэй арад зоной доторой татари (самообложение) хэр зүбөөр суглуулагданаб гэжэ шалгадаг байна.

Статья 14. Хүдөө ажахын талаар аймагай ажалшадай депутадуудай Совет:

а) хүдөө ажахын үйлэдбэри хүгжөөхэ хэрэг, тэрэнэй материально-техническэ үндэһэ һуури бэхижүүлхэ хэрэг ударидадаг; колхозууд, совхозуудай болон хүдөө ажахын бусад предприятинуудай гүрэндэ худалдадаг зүйлнүүдэй түсэбтэ даалгабаринуудые баталдаг, колхозуудай жэлэй тоосоонуудые хаража үзэдэг юм;

б) колхозууд, совхозуудай болон хүдөө ажахын бусад предприятинуудай гүрэнэй үмэнэдэхи түсэбүүдэй болон уялгануудаа хаһа саг соонь дүүргэхэ, тарилга болон бусад тарималнуудые аршалан хамгаалха, газарай мелиорации хүгжөөжэ, тэдэнине хүдөө ажахыда элдүүрилэн ашаглаха, хүдөө ажахын ургамалнуудай урагса дээшэлүүлхэ, мал ажалай ашаг шэмэ ехэдхэхэ, абадаг продукцинуудай өөрын үнэ хямдаруулха, материальна, ажалай ба финансова арга нөөсэнүүдые аша үрэ ехэтэйгээр хэрэглэхэ хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлхэ хэрэг хангадаг;

в) колхозууд, совхозуудта, хүдөө ажахын бусад предприятинуудта экономическа хүдэлмэри наринжуулан һайжаруулха, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, ажахын тоосоо нэбтэрүүлхэ, колхозниугудай болон совхозуудай хүдэлмэришэдэй материальна урмашуулгын ёһо гуримуудые сахиха хэмжээнүүдые абаха; колхозууд болон совхозуудай мэргэжэл тодорхойлхо хүдэлмэридэ хабаададаг юм;

г) түрүү дүй дүршэлэй ба эрдэм наукын туйлалтануудые дэлгэрүүлхэ, хүдөө ажахын үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэ хүдэлмэри эмхидхэдэг; колхозниугудай, совхозуудай хүдэлмэришэдэй агротехническэ ба зоотехническэ һуралсал эмхидхэхэ ябуулха хэрэгтэнь туһалдаг;

д) колхозуудай Уставуудые, мүн тэрэшэлэн Уставуудта оруулагдаһан хубилалтанууд ба нэмэлтэнүүдые бүридхэлдэ абадаг, сельскэ (сомоной), поселково Соведүүдэй оруулһан ажаглалта ба дурадхалнуудые бүридхэлдэ абаха үедэнь хаража үзэдэг юм;

е) колхозуудай Уставуудые сахилгые, колхозуудай хэрэгүүдые эрхилхэ демократическа үндэһэ һуури сахиха хэрэг, колхозниугудай хубиин ба нинтын хэрэгүүдые зүбөөр тааралдуулгын хойноһоо хиналта хангадаг;

ж) колхозһоо гаргаха тухайда колхозниугудай гомдол хаража үзөөд шиидхэдэг;

з) аймагай дэбисхэр дээрэ һууринжаһан колхоз хоорондын ба гүрэнэй-колхозно предприятинуудай болон организацинуудай Дүримүүдые (Уставуудые), мүн тэрэшэлэн Дүримүүдтэ (Уставуудта) оруулагдаһан хубилалта ба нэмэлтэнүүдые бүридхэлдэ абадаг;

и) колхоз хоорондын ба гүрэнэй-колхозно предприятинууд болон организацинуудай ажал ябуулгада хиналта хэдэг; хамһабариин предприятинууд болон олзоборилгын ажахынуудые, мүн тэрэшэлэн промышленна ба худалдаа наймаанай предприятинууд болон организацинуудай филиалнуудые (цехүүдые) байгуулха, хүгжөөхэ хэрэгтэнь колхозууд болон совхозуудта туһаламжа үзүүлдэг,

к) хүдөө ажахын продукци болон түүхэй эд худалдаха, буйлуулха талаар бэлэдхэлэй организацинууд, колхозууд, совхозууд болон хүдөө ажахын бусад предприятинуудай хоорондохи хэлсээнүүдэй харилсаануудые бэхижүүлхэ хэрэгтэнь туһалдаг;

л) хүдөө ажахын техникэ, минеральна үтэгжүүлгэ, хоро-химикадуудые, нефтиин зүйлнүүдые зүбөөр хэрэглэхэ, хадагалха ябадалые шалгадаг;

м) аймаг дотор ветеринарна албанай бэелүүлгэ ударидадаг; малай үбшэ һэргымжэлхэ, усадхаха хэмжээ ябуулгануудай бэелүүлэгдэжэ байһые шалгадаг, хэрэгтэй болоһон ушартань карантин тогтоодог юм;

н) хүдөө ажахын ургамалнуудай дайсадтай, үбшэнтэй, мүн бүртаг үбһэнтэй тэмсэхэ талаар уялгата хэмжээ ябуулгануудые колхозууд, совхозууд, предприятинууд, эмхи зургаанууд болон бусад организацинуудай, мүн тэрэшэлэн эрхэтэдэй бэелүүлжэ байһые шалгадаг, ургамал хамгаалхын тулада химическэ зүйлнүүдые хэрэглэхэдэ, карантин тогтоохоdo аюулгүйн дүрим сахиха ябадал шалгадаг байна.

Статья 15. Газар ашаглаха, уһа эдлэхэ, ой модоной ажахыгаар байгаали хамгаалха талаар аймагай ажалшадай депутадуудай Совет:

а) аймаг доторхи бүхы газарые ашаглаха ябадалда гүрэнэй хиналта тогтоодог;

б) ССР Союзай ба РСФСР-эй тогтооһон хуули ёһын гуримай үндэһөөр газарай участогуудые таһалжа үгэдэг, хаһажа абадаг, газар тушаа гараһан арсалдаануудые шиидхэдэг; дээдын зургаануудай зүгһөө газарай участогууд таһалжа үгэһэн, хаһажа абаһан ушарта тобшолол хэдэг юм;

в) колхозууд, совхозууд болон бусад газар эдлэгшэдтэ газар эдлэхэ эрхэ тухай гүрэнэй актнуудые үгэдэг;

г) ССР Союзай, РСФСР-эй хараалһан хуули ёһын гурим дүримэй үндэһөөр хүдөө ажахыда хэрэглэхэ зорилгоор колхозууд, совхозууд, предприятинууд, эмхи зургаанууд болон бусад организацинуудта, мүн тэрэшэлэн эрхэтэдтэ саг зуура ашаглахын тулада газарай участогуудые таһалжа үгэхэ тушаа шиидхэбэри баталдаг;

д) газарай хүрьһэнэй үржэл дээшэлүүлхэ, тэрэнине уһалха ба хатааха, уһалагдадаг, хатаагдаһан газарые зүбөөр, үрэ ехэтэйгээр ашаглаха, хүрьһэнэй нураха ябадалтай тэмсэхэ, газарай хүрьһэнэй хужартай болохо, намагжаха ябадалтай тэмсэхэ, хүрьһэ хамгаалха модо һуулгаха хэмжээ ябуулгануудые газар эдлэгшэдэй бэелүүлжэ байһые шалгадаг юм;

е) газар эдлэлгые гуримшуулха хүдэлмэри эмхидхэдэг; аймагай дэбисхэр дээрэ ябуулагдажа байгаа газар эдлэлгын хүдэлмэриин түсэб тушаа тобшолол хэдэг;

ж) аймагай дэбисхэр дээрэ тусхай предприятинуудай, эмхи зургаануудай болон организацинуудай бэелүүлжэ байгаа геологическа буулгабарин, бэдэрэлгын, геодезическэ болон бусад шэнжэлэлгын хүдэлмэриин болзорыень, эдэ хүдэлмэри хэхэ газарые хэрэгтэй сагтань тодорхойлдог юм;

з) бүгэдэндэ эли болоһон баядиг хэбтэшэнүүдые малтажа эдлэхэ зүбшөөл үгэдэг, тогтоогдоһон дүримэй ёһоор хүдэлмэри ябуулха заабари сахиха гү, газарай участогуудые ашаглажа болохоор болоторынь гуримтай болгоно гү гэжэ шалгадаг юм;

и) тогтоогдоһон хуулиин гуримай ёһоор аймагай дэбисхэр дээрэ байһан уһа голнуудые мэдэлдээ байлгадаг, уһа хэрэглэхэ, аршалха ябадалда гүрэнэй хиналта тогтоохо, газар уһалха, мелиоративна барилгануудые эрхилхэ, ашаглаха хүдэлмэри шалгадаг юм;

к) ой модо тариха, аршалан хамгаалха, зүбөөр хэрэглэхэ, ой модо уһалха, ой модо эсхэмжэлэн гуримшуулха ябадал хинадаг;

л) байгаали хамгаалха тухай хуули ёһонуудые сахиха ябадал, байгаалиин хэбтэшэ баялигуудые, амитантан аймагые аршалан хамгаалха, нэргээн бодхоохо хэмжээ ябуулгануудые колхозууд, совхозууд, предприятинууд, эмхи зургаанууд болон бусад организацинууд, тэрэшэлэн эрхэтэдэй бэелүүлжэ байһые шалгадаг; агнууриин ба загаһа бариха талаар тогтоогдоһон заабаринуудые сахиха ябадал хинадаг.

Статья 16. Промышленностиин талаар аймагай ажалшадай депутадуудай Совет:

а) аймагай мэдэлэй промышленна предприятинуудые хүтэлбэрилдэг, үйлэдбэриин-финансова түсэбүүдэй дүүргэлтэ хангадаг, гол фонднууд болон материалнууд, хэрэгсэлнүүдые ашаглаха, бүтээн гаргагдаһан продукциин шанар шалгадаг, эдэнэрэй финансово-ажахын ябуулгын дүнгүүдые, тогтоогдоһон гуримай ёһоор ороһон олзо хубаарилгые баталдаг;

б) аймагай мэдэлэй промышленна предприятинуудые эмхидхэхэ, хубилгаха ондоо болгохо гү, али усадхаха тухайда гүрэнэй захиргаанай дээдын зургаануудтай зүбшэнэнэй удаа шиидхэбэри баталан абадаг юм;

в) нютагай түүхэй эдээр, предприятинуудай худалдажа абаһан продуктнуудай үлэгдэлнүүд, түүхэй эдээр аймагай мэдэлэй промышленна предприятинуудай бүтээн гаргаһан продукцине хубаадаг;

г) нютагай түүхэй эд болон аймагай дэбисхэр дээрэ байһан предприятинуудай үйлэдбэриин дээрэһээ хубаагдадаггүй продукцинуудай үлэгдэлнүүдые хэрэглэлсэн, арадай үргэн хэрэглэлэй эд бараа, нютагай барилгын материалнуудые гаргаха үйлэдбэри хүгжөөхэ, мүн тэрэшэлэн хүдөө ажахын продуктнуудые буйлуулан бэлдэхэ хэрэг эмхидхэхэ; нютагай түүхэй эдүүдэй, түлишэ болон промышленна, хүдөө ажахын үйлэдбэриин үлэгдэлнүүдэй арга нөөсэнүүдые элирүүлхэ, хэрэглэхэ асуудалнуудые шиидхэдэг;

д) аймагай газар дээрэ һууринжаһан дээдын зургаануудта мэдэлтэй промышленна предприятинуудай үйлэдбэриингөө аша үрэ дээшэлүүлхэ, материалнууд, ажалай, мүнгэн сангай арга нөөсэнүүдые хэрэглэхэ, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай социально-культурна байдал, ажаһуудалыень һайжаруулгадань туһаламжа үзүүлдэг;

е) урдань байһан промышленна предприятинуудые, гэр байшангууд болон барилгануудые үргэдхэхэ, шэнэдхэхэ, шэнэнүүдые бариха хүдэлмэритэй холбоотой заатагүй харагдажа үзэхэ асуудалнуудта шиидхэбэри гаргадаг, хэрэгтэй болоһон сагтань аймагай газар дээрэ һууринжаһан дээдын зургаануудта мэдэлтэй промышленна предприятинуудые эмхидхэхэ, шэнэдхэхэ, хубилгаха гү, али усадхаха тухайда дурадхал оруулдаг юм;

ж) түсэблэлгын ба экономическа урмашуулгын шэнэ арга нэбтэрүүлхын тулада промышленна предприятинуудай хэжэ байгаа хүдэлмэридэнь туһалдаг, эдэнэрэй хүдэлмэриие экономическа талаһаань шэнжэлэлгэ хэхэ хэрэгтэнь, үйлэдбэриин арга нөөсэнүүдые элирүүлхэ, хэрэглэхэ, техническэ дэбжэлтэ хурдадхаха хэрэгтэнь туһаламжа үзүүлдэг;

з) арадай уран бүтээл, уран дархалалгын хэрэг эрхилхэ талаар шэнэ предприятинуудые эмхидхэхэ, хүдэлжэ байгаашануудыень улам хүгжөөхэ тухайда хэмжээнүүдые абадаг, аймагай газар дээрэ һуудаг эрхэтэдэй уран тээл дархалха зүбшөөл тогтоогдоһон гуримай ёһоор үгэдэг юм;

и) загаһанай, агнууриин болон олзоборилгын ажахынуудые хүгжөөхэ хэмжээнүүдые абадаг.

Статья 17. Барилгын, түсэблэлгын ба барилгын талаар аймагай ажалшадай депутадуудай Совет:

а) аймагай түсэблэлгын схема ба проектнүүдые хаража үзөөд, тэдэнине гүрэнэй захиргаанай дээдын зургаануудта батламжада табидаг; һуурин газарнуудай түсэблэлгын, барилгын проектнүүдые тогтоогдоһон гуримай ёһоор баталдаг гү, али зүбшөөн хэлсэдэг;

б) аймагай газар дээрэ хэгдэжэ байгаа барилгада хиналта тогтоодог; хуулиин заабаринуудые хазагайруулан хэгдэжэ байһан гэр байрын бусад барилгануудые огтолон хоридог гү, али тэдэнэй барилга зогсоодог;

в) аймагай мэдэлэй барилга заһабарилгын организацинуудые ударидадаг, тэдэнэрэй үйлэдбэриин-финансова түсэбүүдые дүүргүүлдэг юм;

г) нютагай Соведүүдэй һомолоһон мүнгөөр гэр байрын, коммунальна, харгы заман, культурна-ажаһуудалан барилгануудые, гэгээрэлэй, элүүрые сахилгын, худалдаа наймаанай, нинтын эдеэ хоолой болон бусад барилгануудые барюулха хүдэлмэри эмхидхэдэг; гэр байрын, коммунальна, харгы замай, культурно-ажаһуудалай барилгада, арадай гэгээрэлэй элүүрые сахилгын, худалдаа наймаанай, нинтын эдеэ хоолой барилгануудые бодхоохо хэрэгтэ таонгдаһан мүнгые хамтаараа хэрэглэхэ тухай асуудалнуудые аймагай газар дээрэ һууринжаһан колхозууд, совхозуудтай, предприятинууд, эмхи зургаанууд болон бусад организацинуудтай зүбшэжэ шиидхэдэг, мүн тэрэшэлэн хэрэгтэй болоһон ушартань мүнгэн зөөрине хамтаруулха тухай хэлсэжэ, захингад болохо гү, али эдэ барилгануудые хэхэ захингые тодорхойлон олодог юм;

д) РСФСР-эй ба Буряадай АССР-эй хуулиин тогтооһон сметын сэнгэй зэргээр аймагай мэдэлэй барилганууд болон объектнүүдэй проектнүүд болон титульна списогуудые баталдаг;

е) гэр байшангуудые, коммунальна, культурно-ажаһуудалда хабаатай барилгануудые, элүүрые сахилгын, гэгээрэлэн, социальна тэдхэмжын болон аймагай мэдэлэй бусад барилгануудые шэнэлэн хубилгаха, үргэдхэхэ, заһабарилха, болбосон түхэлтэй болгохо хүдэлмэриие тогтоогдоһон болзор соонь эмхидхэдэг юм;

ж) гэр байрын, бэшэ хэрэгсэлэй барилгануудай баригдажа дүүргэгдэхэдэнь, тогтоогдоһон гуримай ёһоор тушаан абаха гүрэнэй комиссинүүдые томилдог, ашаглалгада оруулагдахадань, тушаан абаһан актнуудые хаража үзөөд баталдаг, тэрэшэлэн аймагай газар дээрэ баригдажа дүүргэгдэһэн бусад барилгануудые ашаглалгада оруулхаар тушаажа абахадань, хабаадалсадаг байна.

Статья 18. Харгы замай барилга хэхэ, транспорт болон холбооной талаар аймагай ажалшадай депутадуудай Совет:

а) аймагай газар дээгүүр татагдаһан нютагай удха шанартай автомобилиин харгы заһабарилха, шэнье татаха хүдэлмэри ударидадаг, нинтэ гүрэнэй, республиканска (РСФСР-эй), областной удха шанартай автомобильна харгы татажа бариха, зүбөөр ашаглаха хэрэгтэнь туһалдаг юм;

б) нютагай автомобильна харгы татажа бариха ба заһабарилха хэрэгтэ хуулиин тогтооһоной ёһоор колхозууд, совхозууд, промышленна, транспортна, барилгын болон бусад предприятинууд, ажахын организацинуудые хабаадуулдаг, харгы татаха, заһабарилха хэрэгтэ хүдэлмэриин хүсэнүүд болон механизмуудые аша үрэ ехэтэйгээр хэрэглэхэ ябадал хинадаг юм;

в) аймагай мэдэлэй транспортна предприятинууд ба организацинуудые хүтэлбэрилдэг;

г) аймагай улад зонине хэр зэргэ хангаһаб гэжэ дээдэ зэргын мэдэлэй транспортна предприятинууд ба организацинуудай ажал ябуулгын хойноһоо хиналта бэелүүлдэг;

д) нютагай транспортын ябаха маршрут ба графигыень баталдаг. транспортын ба ябган хүнүүдэй усалталгаһаа һэргылхэ хүдэлмэрине хинадаг;

е) предприятинуудай, эмхи зургаануудай, организацинууд ба эрхэтэдэй автомобильнуудые, транспортна хэрэгсэлэй бусад зүйлнүүдые бүридхэлдэ абадаг; эрхэтэдэй өөһэдынь зөөри болохо автотранспорт хэр зүбөөр ашаглагданаб гэжэ хинадаг;

ж) вокзалнуудта, аэропортнууд ба пристаньнуудта хүн зонине хангалга ямараар эмхидхэгдэнхэйб гэжэ хинадаг;

з) аймагай улад зонине хангаха тушаа хэлхээ холбооной предприятинууд ба организацинуудай хэдэг хүдэлмэриин хойноһоо хинадаг; телефонно ба почтын хэлхээ холбоо, радиофикаци ба телевидени хүгжөөхэдэнь, хэлхээ холбооной утаһа заһабарилхадань ба хамгаалхадань тэдээндэ туһаламжа хүргэдэг.

Статья 19. Гэр байрын, коммунальна ажахын ба болбосон түбхинүүлхэ талаар аймагай ажалшадай депутадуудай Совет:

а) гэр байрын ба коммунальна ажахые, мүн һуурин газарнуудые болбосон түбхинүүлхэ хүдэлмэрине, аймагай мэдэлэй коммунальна ажахын ба болбосон түбхинүүлхэ предприятинууд ба организацинуудые хүтэлбэрилдэг, үйлэдбэриин-финансова түсэбүүдээ тэдэнэй дүүргэхэ ябадал хангадаг;

б) предприятинуудта, эмхи зургаанууд ба организацинуудта хабаатай гэр байрануудай, коммунальна предприятинууд ба байра байдалай хойноһоо, тэдэнэй ямараар ашаглагдажа байһанай хойноһоо хинадаг, тэрэшэлэн кооперативна гэр байрануудай ба эрхэтэдэй өөһэдынь зөөри болохо гэр байрануудай хэр зэргэ байлгагдажа байһанай хойноһоо хинадаг. Улад зонине түлишөөр хангаха тушаа хэмжээнүүдые абадаг;

в) Соведтэ хабаатай гэр байрануудые хубаарилдаг; гүрэнэй кооперативна ба нинтын бусад организацинуудай бариһан гэрнүүд байрануудай хэр зүбөөр хубаарилагдаһые хинадаг; гэр байрануудта нүүжэ орохо нэгэн адли ордернуудые тогтоогдомол гуримай ёһоор эрхэтэдтэ үгэдэг;

г) гэр байрануудые баридаг ба ондоошье кооперативуудые эмхидхэхэ тухай шиидхэбэринүүдые абадаг; Уставуудые бүридхэлдэ абадаг, кооперативуудай ажал ябуулгын хойноһоо хиналта бэелүүлдэг;

д) аймагай һуурин газарнуудые зайн галтай болгохо, уһаар хангаха, канализацитай болгохо тушаа хэмжээнүүдые абадаг; аймагай мэдэлэй зайн галай, уһа дамжуулгын, канализациин, тепловой сетьнүүдэй ба түхеэрэлгэнүүдэй ашаглалгые хүтэлбэрилдэг, дээдэ зэргын мэдэлэй предприятинуудай, эмхи зургаанууд ба организацинуудай нимэ сетьнүүд ба түхеэрэлгэнүүдые бариха түсэбүүдынь хаража үзэдэг, тэдээгээрэнь тобшолол хэдэг; сэбэрлэлгын барилга ба түхеэрэлгэнүүдэй барилгые, ашаглалгые хинадаг;

е) һуурин газарнуудые болбосон түхэлтэй болгохо хүдэлмэридэ дээдэ зэргын мэдэлтэй предприятинуудые, эмхи зургаанууд ба организацинуудые тогтоогдомол гуримаар хабаадуулдаг, аймаг дотор оршодог бүхы предприятинууд ба организацинуудай газар болбосон түхэлтэй болголгын хойноһоо хиналта бэелүүлдэг;

ж) арадай гэгээрэлэй, соёл культурын, элүүрые хамгаалгын ба социальна тэдхэмжын эмхи зургаануудые түлишөөр ба коммунальна хангалгын бусад зүйлнүүдээр хэр зэргэ хангана, тэдэнэй гэр байрануудые хэр зэргэ заһабарилнаб, эдэ эмхи зургаануудай хүдэлмэришэдтэ гэр байрын-ажаһуудалай таатай зохид эрхэ байдал хэр зэргэ байгуулнаб гэжэ хинадаг, аймагай газар дээрэ оршодог предприятинууд ба организацинуудые тэдэнэй зүбшөөлөөр дурсагдаһан хэмжээ ябуулгануудые дүүргэлгэдэ хабаадуулдаг;

з) үхөөринүүдые, баатарай үхэлөөр унагшадай могила ба хүдөөлүүлгын бусад газарнуудые таатай зохидоор байлгаха ябадал хангадаг.

Статья 20. Худалдаа наймаанай, нинтын эдеэ хоолой талаар аймагай ажалшадай депутадуудай Совет:

а) аймагай газар дээрэ гүрэнэй ба кооперативна худалдаа наймаае, тэрэшэлэн нинтын эдеэ хоолые, аймагай мэдэлэй худалдаа наймаанай, нинтын эдеэ хоолой предприятинууд ба организацинуудые хүтэлбэрилдэг;

б) дээдэ зэргын мэдэлэй худалдаа наймаанай, нинтын эдеэ хоолой предприятинуудай, организацинуудай хүдэлмэриин хойноһоо хиналта бэелүүлдэг;

в) аймагай мэдэлэй худалдаа наймаанай, нинтын эдеэ хоолой предприятинууд ба организацинуудай эд бараанай эрьесын талаар түсэбтэ даалгабаринуудые баталдаг; тус тус сельсоведүүд (сомсоведүүд) ба тосхонууд тушаа эд хэрэглэгшэдэй кооперациин организацинуудай эд бараа худалдаха түсэбүүдые аймпотребсоюзай зууршалгаар баталдаг;

г) эд хэрэглэгшэдэй кооперациар дамжуулан комиссионно гуримаар хүдөө ажахын эдеэ хоол элбэгээр наймаалдаг болохо тушаа хэмжээнүүдые абадаг;

д) эд хэрэглэгшэдэй бүлгэмэй Уставуудай хэр сахигдадагыень, эд хэрэглэгшэдэй кооперациин хэрэгүүдые эрхилэлгын демократическа гол үндэһэнэй хэр сахигдадагыень хинадаг;

е) колхозно худалдаа наймаа хүгжөөхэ, колхозно дэлгүүрнүүдые бариха, болбосон түхэлтэй болгохо тушаа хэмжээнүүдые абадаг; хуулита ёһоор тодорхойлогдог гуримаар ба хэмжээгээр колхозно дэлгүүрнүүд дээрэ үзүүлэгдэһэн туһаламжын түлөө нэгэ удаа суглуулагдаха мүнгэнэй ба түлэхэ түлбэриин хэмжээ тогтоодог;

ж) хүдөө ажахын эдеэ хоол, хээрэ ургадаг үрэ жэмэс худалдан абаха, хадагалха, буйлуулха ба худалдаха тушаа гүрэнэй худалдаа наймаанай, эд хэрэглэгшэдэй кооперациин организацинуудай хүдэлмэрине хинадаг;

з) худалдаа наймаанай ба нинтын эдеэ хоолой предприятинуудта, организацинуудта, дэлгүүрнүүдтэ ба худалдаа наймаанай бусад газарнуудта үнэ сэн, худалдаа наймаанай гурим хэр сахигданаб, шэгнүүрнүүд болон хэмжэлгын приборнууд хэр байлгагданаб, тэрэшэлэн ариг сэбэрые сахиха гурим хэр сахигданаб гэжэ хинадаг;

и) промышленна ба эдеэ хоолой зүйлнүүдэй нютагай нөөсэнүүдые наймаанда гаргаха тушаа хэмжээнүүдые абадаг, улам һайнаар хангадаг болохо, наймаалалгын шэнэ аргануудые нэбтэрүүлхэ тушаа хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлдэг.

Статья 21. Ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын талаар аймагай ажалшадай депутадуудай Совет:

а) улад зоной ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгые, аймагай мэдэлэй ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын предприятинууд ба организацинуудые хүтэлбэрилдэг, үйлэдбэриин-финансова түсэбүүдэй дүүргэлтэ хангадаг, гол фонднуудай, эрьесын мүнгэ зөөрине ашаглалгые хинадаг, тэдэнэй финансово-ажахын ажал ябуулгын дүнгүүдые, тогтоогдомол гуримаар абаһан ашаг олзын хубаарилгые баталдаг;

б) дээдэ зэргын мэдэлэй ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангадаг предприятинууд ба организацинуудай хүдэлмэриин хойноһоо хинадаг; ажаһуудалай туһаламжа хүргэлгын шанар ба ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангадаг предприятинуудай хүргэһэн туһаламжада прейскурантнуудай хэр зүбөөр хэрэглэгдэдэгые хинадаг;

в) гүрэнэй захиргаанай дээдэ зэргын органуудтай зүбшэлсэһэнэй һүүлээр аймагай мэдэлэй ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангадаг предприятинууд ба организацинуудые эмхидхэхэ, шэнэдхэн хубилгаха гү, али усадхаха тухай шиидхэбэри абадаг;

г) ажаһуудалай хэрэглэмжын шэнэ зүйлнүүдые, улад зоной ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангаха түхэл янзануудые нэбтэрүүлхэ ябадал эмхидхэдэг.

Статья 22. Арадай гэгээрэлэй талаар аймагай ажалшадай депутадуудай Совет:

а) арадай гэгээрэлэй, һургуулида ороодүй ба һургуулиһаа гадуур үхибүүдые хүмүүжүүлхэ хэрэг хүтэлбэрилдэг; бүгэдэ нинтын уялгата һуралсал хангадаг; һургуулиин наһанай үхибүүдые бүридхэлдэ абадаг;

б) аймагай бюджедтэ байдаггүй хүүгэдэй байшангуудай, мүн һургуулида ороодүй ба һургуулиһаа гадуур үхибүүдые хүмүүжүүлдэг эмхи зургаануудай хүдэлмэриин хойноһоо хиналта бэелүүлдэг;

в) юрэнхы һуралсалай ба тусхай һургуулинуудай, интернат-һургуулинуудай, хүүгэдэй байшангуудай һургуулида ороодүй ба һургуулиһаа гадуур үхибүүдые хүмүүжүүлдэг эмхи зургаануудай һуралсалай-материальна баазые бэхижүүлхэ тушаа хэмжээнүүдые абадаг;

г) тогтоогдомол гуримаар бүгэдэ нинтын һуралсалай фонд хубаарилдаг, тэрэнине ашаглалгын хойноһоо хиналта бэелүүлдэг;

д) һурагшадай ажаһуудал тазаржань һургуулиһаа гадуур ябуулдаг хүдэлмэри эмхидхэдэг;

е) хуулита ёһоор тогтоогдоһон гуримаар интернат һургуулинуудта, һургуулинуудай интернадуудта үхибүүдые байрлуулдаг, түлөө, тэрэшэлэн һунаагдаһан үдэртэй һургуулинуудта (бүлэгүүдтэ) үхибүүдэй эдеэлһэнэй түлөө түлбэри тушаа эрхэтэдтэ хүнгэлэлтэ олгохо тухай асуудалнуудые шиидхэдэг;

ж) түрэлхидгүй үлэһэн үхибүүдые хүүгэдэй байшангуудта, интернат-һургуулинуудта, һургуулинуудай интернадуудта ба эрхэтэдэй гэр бүлэдэ хүмүүжүүлхынь тула түбхинүүлхэ хэрэг хангадаг, үхибүүдые үргэжэ абаха асуудал шиидхэдэг; хуулиин наһа гүйсөөдүй үхибүүдые харгалзаха ба субилан тэдхэхэ хэрэг хүтэлбэрилдэг; хуулиин наһа гүйсөөдүй үхибүүдэй эрхэнүүдые хамгаалга бэелүүлдэг; хуулиин наһа гүйсөөдүй үхибүүдэй зайгуултаха ябадалые һэргылхэ тушаа хүдэлмэри эмхидхэдэг.

Статья 23. Соёл-гэгээрэлэй хүдэлмэриин ба эрдэм наукын талаар аймагай ажалшадай депутадуудай Совет:

а) соёл-гэгээрэлэн хүдэлмэрине, аймагай мэдэлэй соёл-гэгээрэлэй организацинуудые, эмхи зургаануудые хүтэлбэрилдэг, тэдэнэй материально-финансова баазые бэхижүүлхэ тушаа хэмжээнүүдые абадаг, хэнэй мэдэлдэ байһанһаань дулдыдангүйгөөр соёлой бусад организацинууд ба эмхи зургаануудай ажал ябуулгые хинадаг;

б) томо һуурин газар соёлой шухала хэрэгтэй х хи зургаануудые эмхидхэ хэмжээнүүдые абадаг;

в) колхоз, совхозууда приятинуудай, эмхи зур ба бусад организацинууд фондын мүнгэ зөөри хэр хойноһоо хиналта бэелүүл хала болоо һаань, тэдээн шэлэсэнэй һүүлээр энэ зөөрине централизованно г хэрэглэхэ тушаа хэмж абадаг;

г) улад зондо кино ябадал хүтэлбэрилдэг, ки үргэдхэхэ тушаа хэмж абадаг;

д) арадай зохёохы хүдэ уран һайханай самодеятел хүгжөөхэ тушаа хэмжэ абадаг; соёлой талаар бү гай хэмжээ ябуулгануудые гэхэ хэрэг эмхидхэдэг;

е) эрдэм наука хү туһалдаг; аймагай газ түбхинэһэн эрдэм шэнж эмхи зургаанууд, дээд хай дунда һургуулинууд мэридэ туһаламжа хүргэ

ж) ажаһуудалда гр шэнэ ёһо заншалнууды рүүлгэдэ туһалдаг;

з) РСФСР-эй «Знание мэй Буряадай республика низациин ажал ябуулгада даг;

и) түүхын, түүхэтэ рэв но ба дурасхаалай коми дые, хүшөөнүүдые, мүн ба ажалай алдар солы искусствын, архитектуры логиин ба аймагай газ оршодог үзэсхэлэнтэ газ хүшөөнүүдые бүридхэлдэ хамгаалха ябадал хангадаг

Статья 24. Элүүрые гын, бэе махабадай со спортын талаар аймагай дай депутадуудай Совет:

а) аймаг доторо элүүр гаалгын хэрэг, аймагай элүүрые хамгаалгын эмхи нуудые хүтэлбэрилдэг, материально-техническэ бэхижүүлхэ, улад зондо нын туһаламжа эмхидхэ хэмжээнүүдые абадаг;

б) элүүрые хамгаалгын зэргын мэдэлэй эмхи зу дай хүдэлмэриин хойноһо та бэелүүлдэг;

в) байрын гэрнүүдые, байшангуудые һайнаар санитарна гурим сахиха рин газарнуудта санитарна зохид байдал хангаха ту жээ ябуулгануудые улад зоной дунда сан гэгээрэлэй хүдэлмэриие тушаа хэмжээнүүдые аба

г) үйлэдбэриин, хүн зо һуудаг ба нинтын байша ордонуудта, һуурин газ гудамжануудта ба талм үзэгдэдэг шуума һэргылх болгохо ба усадхаха туша жээ ябуулгануудые үнгэр дал хангадаг;

д) агаар, уһа, газарай ба байгаали хамгаалха тэрэ тоодо эхэ талаар с эрилтэнүүдые сахилгын гүрэнэй хиналта бэелүү

е) халдабарита үбш дэлгэрхые һэргылхэ, т тэдэнине усадхаха тушаа ябуулгануудые үнгэргэхэ хангадаг, эхээр тараһан рита үбшэнүүдтэй бин бо али дэлгэрхэ аюулай тэ байгаа һаань, тогтоогдом маар аймагай газар дээрэ шэнүүдэй дэлгэрхэ һэргылхэ ба усадхаха зо ажал хэхэ, һураха, нишэ ябаха, ашаа шэрэхэ онсо э дал ба гурим тогтоодог;

ж) эхын ба үхибүүдэй хамгаалха ябадал эмх хүүгэдэй ба эдиршүүлдэй элүүрииень хамгаалха ябу дые үнгэргэлгэ хангадаг, ба эдиршүүлдэ медицины ламжа эмхидхэлгые хинадаг

з) ямар нэгэн газарые гэжэ мэдэрхэ тухай, кур дай санитарна хамгаалг гуудай хилэнүүдые тогто тэдэнэй гурим тодорхойл асуудалнуудые шиидхэлгэ баадалсадаг;

и) ажал хэжэ шадахагүй али ажал хэхэдээ тулюу сүүдөөр мэдэрэгдэһэн хүү һа гүйсэһэн хүнүүдые ха гада, субилан тэдхэлгэ хэрэг хүтэлбэрилдэг;

к) РСФСР-эй Улаан Хэ бүлгэмэй Буряадай респ организациин ажал ябуул һалдаг;

л) бэе махабадай со спортын хэрэг хүтэлбэр хы аймагай спортивна ябуулгануудые үнгэргэлг хэдэг;

м) хэнэй мэдэлдэ бай дулдыдангүйгөөр аймагай дээрэ спортивна байшанг хеэрэлгэнүүдые хубаарил ха түсэбүүдые баталдаг;

н) олониитын амарха г дые хүгжөөхэ, тэдэнине т хангаха, болбосон түхэлтэй хо тушаа хэмжээнүүдые эдэ газарнуудые ашаглал һоһоо хиналта бэелүүлдэг.

Статья 25. Ажалай ба к дые бэлэдхэхэ талаар ажалшадай депутадуудай С

а) аймагай газар дээрэ лай хүсэ бүридхэлдэ абад баарилгыень тааруулан э тэдэнине ашагтай һайнаар лэхэ тушаа хэмжээнүүдые эрхэтэдые ажалда түбх хэрэг эмхидхэдэг;

(Үргэлжэлэлынь 3-дахи н

Буряадай АССР-эй аймагай ажалшадай депутадуудай Совет тухай

Буряадай Автономито Совет Социалис Республикын

ХУУЛИ

(Эхиннинь 1-дэхи, 2-дохи нюурнуудта).

предприятинуудта, эмхи зургаануд ба организацинуудта ажалай хуули сахилгын, ажалай гурим сахилгын, усалталнаа hэргылхэ гурим сахилгын хойноhоо хиналта хэлэлгэ;

[illegible]

Статья 26. Аймагай ажалшадай депутадуудай Совет социальна хангалгын талаар:

а) социальна хангалгын органуудые хүтэлбэрилдэг; хуулиин ёhоор пенси ба тэдхэмжэнүүдые саг дарыдань, зүбөөр гаргалгые, түдэргүй хангаха, тэдэнэй хуулиин ёhоор хараалагдаhан хүнүүдтэ олгогдолгые шалгадаг;

б) колхознигуудые социальна хангалгын [illegible]

[illegible]

Статья 27. Аймагай ажалшадай депутадуудай Совет арадай хиналтын, социалис хуули сахилгые хангаха, гүрэнэй, ниитын журам болон граждануудай эрхые сахиха талаар:

а) ССР Союзай, РСФСР-эй, Буряадай АССР-эй Хуулинуудые [illegible]

[illegible]

ушарта болюулха байна. Хуулида таарахагүйгөөр абтаhан колхозуудай гэшүүдэй хамтын суглаануудай (этигэмжэтэдэй суглаануудай), [illegible] аймагай газар дээрэ оршодог колхозууд хоорондын, гүрэнэй-колхозно предприятинуудай ба организацинуудай этигэмжэтэдэй суглаануудай шиидхэбэринүүд, колхозуудай правленинүүдэй, аймпотребсоюзуудай, мүн кооперативна бусад организацинуудай, колхозууд хоорондын, гүрэнэй-колхозно предприятинуудай, организацинуудай Соведүүдэй шиидхэбэринүүдые зогсоохо сагтань болюулдаг;

г) газар хэрэглэхэ, тосхон hууринуудые барилга хэхэ, тэрэниие болбосон түхэлтэй болгохо, гэр байлын, коммунальна болон соёлой ажахуулай хангалгын барилгануудые хэхэ, байгаали, гүрэнэй ба түүхэ соёлой хүшөөнүүдые сахин хамгаалха, [illegible]

д) эрхэтэдэй дурадхалнууд, мэдүүлэлнүүд болон гомдолнуудые саг дарыдань хараха, аймагай газар дээрэ оршодог колхоз, совхозууд, предприяти, эмхи зургаан болон бусадшье организацинуудай [illegible]

е) шиидхэбэринүүдые [illegible]

ж) мэдэлдэ байhан [illegible] паспортна дүримүүдые сахилгые хангадаг;

з) аймагай газар дээрэ оршодог [illegible] ажал ябуулгые шалгадаг;

и) граждан байдалай актнуудые бэшэдэг органууд, аймагай гүрэнэй архивай хүдэлмэрие хүтэлбэрилдэг;

к) сүүдэй, прокуратурын, юстициин органуудай хүдэлмэридэ туhалдаг;

л) ниитын гурим сахиха талаар hайн дуратанай арадай дружинануудай, нүхэдэй сүүдэй ажал ябуулгые хүтэлбэрилдэг.

н) элдэб гай усалнуудhaa hэргылхэ, тэдэнэй үлэгдэлнүүдые усадхаха талаар хэмжээнүүдые абадаг, хэрэгтэй hаань колхоз, совхозуудые, предприяти, эмхи зургаанууд болон организацинуудые, тэрэшэлэн хүн зониие гэнэ [illegible] зайсуулха хэрэгтэ хабаадуулдаг;

о) мүрэн, нуурнууд, сөөрэмүүд болон бусадшье уhан дээрэ аюулгүй байдал хангаха талаар хүдэлмэри эмхидхэдэг;

п) шажан мүргэлэй талаар ёhо гурим сахиха тухай хуули сахилгые шалгадаг.

Статья 28. Аймагай ажалшадай депутадуудай Соведүүд обороно хүдэлмэриин талаар:

а) тушаалта нюурнууд, эрхэтэдэй, мүн предприятинууд, эмхи зургаанууд болон организацинуудай талаhаа бүгэдэ ниитын сэрэгэй алба хэхэ тухай СССР-эй Хуули дүүргэлтые хангадаг;

б) аймагай газар дээрэхи граждан оборонын хүдэлмэрие ударидадаг:

в) сэрэгэй бодото албанда эрхэтэдые татаха хэрэгтэ туhалдаг, мүн hуралсалай сбор болон сэрэгэй эхин бэлэдхэлые эмхидхэхэ ба үнгэргэхэдэнь туhалдаг;

г) СССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй [illegible] запаста гараhан, албаяа дүүргэжэ ерэhэн эрхэтэдтэ үгтэдэг хүнгэлэлтэнүүд, hайн эрхэ байдал хангаха тухай хуули сахилгые шалгадаг;

д) хүн зониие, илангаяа залуушуулые сэрэгэй-патриотическа хүмүүжүүлгын, дайшалхы үг заншалые тараан дэлгэрүүлхэ талаар хүдэлмэри хэдэг; ажалшадай коллективүүдэй ба сэрэгэй частьнуудай хоорондохи шефскэ холбоо барисаа хүгжөөдэг; hайн дуратанай оборонно общественнуудай хүдэлмэридэ туhалдаг.

Статья 29. Аймагай ажалшадай депутадуудай Соведүүд СССР-эй орден болон медальнуудаар шагнаха тухай, «Эхэ-герой» гэhэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгохо, РСФСР-эй ба Буряадай АССР-эй шагналнуудаар шагнаха тухай хэрэгүүдые хаража үзөөд зүүршэлдэг.

Статья 30. Аймагай ажалшадай депутадуудай Совет «РСФСР-эй ажалшадай депутадуудай районно Совет тухай» тус хууляар хараалагдаhан асуудалнуудhaа гадна, ССР Союзай, РСФСР-эй, Буряадай АССР-эй Хуулинуудаар харагдаха ёhотой гүрэнэй, ажахын ба социально-культурна байгуулалтын бусадшье асуудалнуудые шиидхэлсэдэг.

III. БҮЛЭГ

АЙМАГАЙ АЖАЛШАДАЙ ДЕПУТАДУУДАЙ СОВЕДЭЙ ХҮДЭЛМЭРИИЕ ЭМХИДХЭЛГЭ

1. Аймагай ажалшадай депутадуудай Соведэй сесси

Статья 31. Аймагай ажалшадай депутадуудай Соведэй сесси Буряадай АССР-эй Конституцяар тогтоогдоhон болзорто зарлагдадаг.

Аймагай Соведэй депутадуудай гурбанай нэгэ хубиhаа үсөөн бэшэ депутадуудай эрилтээр аймагай депутадуудай Соведэй сесси зарлагдажа болохо.

Холын, хада уулатай аймагуудта РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй зүбшөөлөөр аймагай Соведэй сесси [illegible] зарлагдажа болохо.

Статья 32. Аймагай ажалшадай депутадуудай шэнээр hунгагдаhан депутадуудай Соведэй нэгэдэхи сесси хадаа [illegible] аймагай Соведэй гүйсэдхэхы комитедэй [illegible] hунгалтын болоhоор хоёр неделиин болзор соо [illegible]

Аймагай Совет сесси хүтэлбэрилхын тула депутадууд сооhоо түрүүлэгшэ ба секретарине hунгажа олодог. [illegible]

[illegible] Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй [illegible] харин шэнээр эмхидхэн байгуулагдаhан аймагай Соведтэ hунгалтын болоhоор [illegible] сесси зарлагдаха ёhотой.

Статья 33. Аймагай ажалшадай депутадуудай Соведэй сесси үнгэргэхэ байра, саг болзор тухай, [illegible] дурадхагдаhан асуудалнууд тухай аймагай Соведэй гүйсэдхэхэ комитет [illegible] урид депутадуудта мэдээсэжэ, хүн зондо дуулгаха ёhотой.

Статья 34. Аймагай ажалшадай депутадуудай Соведэй сесси аймагай Соведэй бүхы депутадуудай гурбанай хоёр хубиhаа [illegible] асуудалнуудые бүрин эрхэтэй шиидхэжэ болохо гэжэ тоологдохо.

Статья 35. Аймагай ажалшадай депутадуудай Соведэй сесси дээрэ гүйсэдхэхэ комитедэй, саг үргэлжын комиссинуудай, депутадуудай [illegible] оруулдаг.

Аймагай олонниитын эмхинүүдэй органууд аймагай Соведэй сессиин зүбшөөлөөр [illegible] дурадхал оруулжа болохо.

Сессиин зүбшэхэ зүйлнүүд, хүдэлмэриин гурим аймагай Соведэй баталдаг.

Статья 36. Аймагай ажалшадай депутадуудай Соведэй сессиин дээрэ [illegible] шиидхэгдэхэ аргатай. Гэхэтэй хамта, сессинүүд дээрэ иимэ асуудалнууд хаража үзэгдэхэ, шиидхэгдэхэ гэбэл:

а) депутадуудай эрхэтэ түлөөлэлгэ мэдэрхэ, депутадуудай өөрынь үгэhэн мэдүүлгээр депутадай эрхэ түлөөлэлгэhөө гаргаха;

б) гүйсэдхэхэ комитедые hунгалта, тэрэнэй бүридэлые ондоо болголго, саг үргэлжын комиссинуудые hунгалта, эмхидхэн байгуулга, тэрэнэй бүридэлые ондоо болголго;

в) гүйсэдхэхэ комитедэй, саг үргэлжын комиссинуудай хүдэлмэри тухай тоосоон;

в) гүйсэдхэхэ комитедэй таhагууд ба управлениинүүдые эмхидхэн байгуулга, тэдэнэй хүтэлбэрилэгшэдые тушаалhaань сүлөөлгэ;

д) гүйсэдхэхэ комитедэй, тэрэнэй таhагууд ба управлениинүүдэй бүридэл ба штадуудые РСФСР дотор гүйсэдкомуудта тогтоогдоhон гуримуудые захиргаанай хүдэлмэрилэгшэдэй тооe үндэhэлэн байгуулха;

е) аймагай арадай хиналтын комитедые байгуулга, тэрэнэй бүридхэлые батална ба хубилгаха, арадай хиналтын комитедэй түрүүлэгшын тушаалда томилолго, сүлөөлэлгэ.

ж) захиргаанай ба хуули сахилгые хинадаг комиссинуудые наhаа гүйсөөгүй хүнүүдэй хэрэгүүдээр гүйсэдкомой дэргэдэхи комиссинуудые байгуулга;

з) районой арадай сүүдэй түрүүлэгшые баталалга;

и) аймагай ажахын ба социально-культурна байгуулгые хүгжөөхэ холын хараатай ба жэлэй түсэбүүдые баталалга, колхоз, совхозуудай болон хүдөө ажахын бусад предприятинуудай продукци худалжа абаха талаар түсэбүүдые баталалга;

к) hунгагшадай захилые дүүргэхэ талаар хэмжээ ябуулгануудай түсэбүүдые баталалга;

л) депутадуудай эрилтээр шиидхэбэри баталан албалга;

м) аймагай бюджет баталалга, тэрэнэй дүүргэлтэ тухай тоосоон;

н) аймагай бюджедые гүйсэдхэхэ үедэ нэмэжэ ороhон олзо оршонуудые, тэрэшэлэн олзо оршо үлүүлэн оруулhанай гү, али гаргашын талаар алмалта арьбалалта хэhэнэй үндэhөөр жэлэй эсэстэ олзо оршынь гаргашаhаа үлүү болоhон мүнгые ямар юумэндэ хэрэглэхэ тухай гүйсэдхэхэ комитедэй шиидхэбэринүүдые баталалга;

о) аймагай барилгые түсэблэлгын проект ба схемые хаража үзэлгэ, тэдэнээ баталхын түлөө гүрэнэй захиргаанай тус тус дээдэ органуудта дамжуулан үгэлгэ.

Статья 37. Аймагай ажалшадай депутадуудай Соведэй шиидхэбэринүүд аймагай Соведэй депутадуудай диилэнхи олоной нэмээл гуримаар дуугаа үгэхэдэнь баталан абтадаг, Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй түрүүлэгшэ ба секретарь тэрээндэ гараа табидаг.

Гүйсэдхэхэ комитедэй бүридэлые hунгалта гү, али хубилалта тухай аймагай Соведэй шиидхэбэринүүдтэ, мүн аймагай Соведэй сессиин протоколдо Соведэй сессиин түрүүлэгшэ ба секретарь гараа табиха ёhотой.

Статья 38. Аймагай ажалшадай депутадуудай Соведэй шиидхэбэринүүдые организацинууд, тушаалта нюурнууд ба эрхэтэдтэ долоон хоногhоо дээшэ бэшэ болзор соо гүйсэдхэхэ комитедээр мэдээсэгдэхэ ёhотой.

Дээдын зургаануудта мэдэлтэй аад, аймагай газар дээрэ оршодог предприятинууд, эмхи зургаанууд ба организацинууд тушаа аймагай Соведэй шиидхэбэринүүд соохи дурадхал ба зууршалгануудые эдэ организацинуудай хүтэлбэрилэгшэд хаража үзөөд, тобшолоолоо арбан үдэрэй болзор соо Соведтэ мэдээсэхэ ёhотой.

Статья 39. Аймагай ажалшадай депутадуудай Соведэй шиидхэбэринүүдэй хуулида таарахагүй байгаа hаань, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Совет болюулха эрхэтэй.

Статья 40. Аймагай ажалшадай депутадуудай Совет өөрынгөө мэдэлдэ байдаг ажалшадай депутадуудай Соведүүдэй, тэдэнэй гүйсэдхэхэ комитедүүдэй шиидхэбэринүүд ба захиралтануудые болюулха эрхэтэй.

2. Аймагай ажалшадай депутадуудай Соведэй гүйсэдхэхэ комитет

Статья 41. Аймагай ажалшадай депутадуудай Соведэй гүйсэдхэхэ комитет депутадууд сооhоо hунгагдаhан түрүүлэгшэ, орлогшонор, секретарь болон гүйсэдхэхэ комитедэй дүрбэнhөө юhэ хүрэтэр гэшүүдhээ бүридэhэн аймагай Соведэй гүйсэдхэхэ ба захиргаанай орган болоно.

Статья 42. Аймагай ажалшадай депутадуудай Соведэй гүйсэдхэхэ комитет тэрэниие hунгаhан Соведтэ, мүн Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй урда тоосохо уялгатай.

Статья 43. Аймагай ажалшадай депутадуудай Соведэй гүйсэдхэхэ комитет гүрэнэй засаг түрын зургаануудай, гүрэнэй засагай дээдэ органуудай, мүн аймагай Соведэй шиидхэбэринүүдтэ үндэhэлэн, аймагайнгаа газар дээрэхи гүрэнэй ажахын, социально-культурна барилгануудые хүтэлбэрилдэг.

Аймагай Соведэй гүйсэдхэхэ комитет энэ Хуулиин 36-дахи статьяе үндэhэлэн, имагтал Соведэй сессинүүд дээрэ хаража үзэгдэхэ, шиидхэгдэхэ асуудалнуудhaa гадна, Соведэй мэдэлэй бүхы асуудалнуудые хаража үзэдэг, шиидхэдэг.

Статья 44. Аймагай ажалшадай депутадуудай Соведэй гүйсэдхэхэ комитет Соведэй сессие зарладаг, тэрэниие бэлдэдэг, шухала шухала асуудалнуудаар Соведэй шиидхэбэриин проектнүүдые хүн зоной даб дээрэ зүбшэн хэлсэлгые эмхидхэдэг.

Статья 45. Аймагай ажалшадай депутадуудай Соведэй гүйсэдхэхэ комитет Соведэй сессинүүдэй хоорондохи үе саг соо Соведэй саг үргэлжын комиссинуудай хүдэлмэрие хүтэлбэрилдэг, Соведэй сессинүүд, гүйсэдхэхэ комитедэй заседанинууд дээрэ зүбшэн хэлсэхэ асуудалнуудые бэлдэхэ хэрэгтэ хабаададаг, комиссинуудай оруулhан дурадхалнуудые хаража үзэдэг.

Статья 46. Аймагай ажалшадай депутадуудай Соведэй гүйсэдхэхэ комитет депутадуудай уялгануудаа дүүргэхэдэнь, hунгагшадайнгаа урда тоосохо хэрэгтэнь туhалдаг, Соведэй шиидхэбэринүүдые дүүргэлтын ябаса тухай, Соведэй сесси дээрэ депутадуудай хэлэhэн шүүмжэлхы ажаглалтанууд ба дурадхалнууд тушаа абтаhан хэмжээнүүд тухай, Соведэй сессинүүдэй хоорондохи үе соо хэhэн хүдэлмэриингөө гол асуудалнууд тухай депутадуудта мэдээсэдэг.

Статья 47. Аймагай ажалшадай депутадуудай Соведэй гүйсэдхэхэ комитет аймагай ажахынуудые хүгжөөхэ, аймагай социально-культурна барилгын холын хараата түсэбүүд болон жэлэй түсэбүүдые, аймагай бюджет, тэрэнэй дүүргэлтэ тухай тоосоое Соведэй баталхаар дурадхадаг.

Гүйсэдхэхэ комитет аймагай ажахын хүгжэлтын, социально-культурна барилгын түсэбүүдэй, бюджедэй дүүргэлтэ тухай аймагай Соведтэ элидхэдэг.

Статья 48. Аймагай ажалшадай депутадуудай Соведэй гүйсэдхэхэ комитет hунгагшадай захилнуудые дүүргэхэ талаар хэмжээ ябуулганууудай түсэбүүдые Соведэй баталхаар дурадхадаг, тэдэ захилнуудые дүүргэхэ хэрэг эмхидхэдэг, захилнуудай дүүргэлтэ тухай депутадуудта, хүн зондо мэдээсэдэг.

Статья 49. Аймагай ажалшадай депутадуудай Соведэй гүйсэдхэхэ комитет өөрынгөө таhагууд ба управлениинүүдые аймагай мэдэлэй предприятинууд, эмхи зургаанууд, организацинуудые хүтэлбэрилдэг, Соведэй сессинүүдэй хоорондохи үе соо гүйсэдхэхэ комитедэй таhагууд ба управлениинүүдэй хүтэлбэрилэгшын уялгаhаа сүлөөлдэг, уялга дүүргэгшэдые томилдог, тиихэдээ удаадахи сесси дээрэ тэрэнээ баталдаг.

Аймагай Соведэй гүйсэдхэхэ комитет өөрынгөө таhагууд ба управлениинүүдэй зарим хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэдые, аймагай мэдэлэй предприятинууд, эмхи зургаанууд, организацинуудай хүтэлбэрилэгшэдые (гүрэнэй засаг түрын зургаануудай дээдэ органуудтай зүбшэлсөөд, аймагай Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй баталhан тушаалнуудтай зохилдуулан) тушаалhaань сүлөөлдэг, тушаалда томилдог.

Өөрынгөө таhагууд ба управлениинүүдэй мэдэлэй асуудалнуудые аймагай Соведэй гүйсэдхэхэ комитет хаража үзэхэ эрхэтэй.

Статья 50. Аймагай газар дээрэ оршодог хүн зониие хангаха талаар шухала удха шанартай дээдэ органуудай мэдэлэй предприятинуудай худалдаа наймаанай, ниитын эдеэ хоолой, ажаhуудал хангалгын, коммунальна ажахын организацинуудай, элүүрые хамгаалгын, социальна хангалгын ба соёл культурын организацинууд ба эмхи зургаануудай хүтэлбэрилэгшэдые тушаалда томилолго ба сүлөөлгэ ганса аймагай ажалшадай депутадуудай Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй зүбшэлөөр хэгдэхэ юм.

Статья 51. Аймагай ажалшадай депутадуудай Соведэй гүйсэдхэхэ комитет хуулитай тааралдуулан, аймагайнгаа газар дээрэ СССР-эй Верховно Соведтэ, РСФСР-эй Верховно Соведтэ, Буряадай АССР-эй Верховно Соведтэ, ажалшадай депутадуудай нютагай Соведүүдтэ, мүн РСФСР-эй районно (городской) арадай сүүдүүдтэ hунгалтануудые бэлдэхэ ба үнгэргэхэ талаар хэрэгтэй хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлдэг.

Статья 52. Аймагай Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй заседанинууд хэрэгтэй болоходонь, зүгөөр hарадаа нэгэ, хоёр дахинhаа доошо бэшээр үнгэргэгдэхэ ёhотой.

Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй гэшүүдэй гурбанай хоёр хубиhаа доошо бэшээр сугларhан байбалнь, аймагай Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй заседаниин шиидхэбэри бүрин эрхэтэй гэжэ тоологдохо.

Аймагай ажалшадай депутадуудай Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй шиидхэбэринүүд гүйсэдхэхэ комитедэй гэшүүдэй олонхиин дуугаар баталан абтадаг, гүйсэдкомой түрүүлэгшэ ба секретариин гар табигдадаг.

Аймагай Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй захирал заабаринуудта Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй түрүүлэгшэ гар табидаг.

Аймагай Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй заседанинуудта табигдаhан асуудалнуудые зүбшэн хэлсэхэ эрхэтэйгээр саг үргэлжын комиссинуудай гэшүүд ба түрүүлэгшэнэр, Соведэй депутадууд, Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй бүридхэлдэ ородоггүй таhагууд ба управлениинүүдэй хүтэлбэрилэгшэд, тэрэшэлэн Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй заседанида уригдаhан колхоз, совхозуудай, предприяти ба эмхи зургаанууд болон гүрэнэй, олонниитын организацинуудай түлөөлэгшэд хабаадалсажа болохо.

Статья 53. Аймагай Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй шиидхэбэринүүд ба заабаринуудые аймагай ажалшадай депутадуудай Совет, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Совет болюулха эрхэтэй.

Статья 54. Аймагай ажалшадай депутадуудай Соведэй гүйсэдхэхэ комитет өөрынгөө мэдэлдэ байдаг доодо зиндаанай гүйсэдхэхэ комитедүүдэй шиидхэбэринүүд ба заабаринуудые, ажалшадай депутадуудай доодо зиндаанай Соведүүдэй шиидхэбэринүүдые болюулха эрхэтэй.

Статья 55. Аймагай ажалшадай депутадуудай Соведэй гүйсэдхэхэ комитет жэлдээ нэгэнhээ үсөөн бэшээр hунгаhан Соведэйнгээ урда, колхоз болон совхозуудай, предприятинууд, эмхи зургаанууд ба организацинуудай ажалшадай суглаанууд дээрэ, граждануудай ажаhуудаг газартань тоосохо ёhотой.

Статья 56. Аймагай ажалшадай депутадуудай Соведэй түлөөлэлгын саг болзорой дүүрэхэдэ, аймагай Соведэй гүйсэдхэхэ комитет аймагай ажалшадай депутадуудай Соведэй шэнэ гүйсэдхэхэ комитедэй эмхидхэн байгуулагдатар өөрынгөө түлөөлэлгэтэ уялгануудаа дүүргэжэ байха ёhотой.

Статья 57. Аймагай ажалшадай гүйсэдхэхэ комитедэй таhагууд ба управлениинүүд РСФСР-эй, Буряадай АССР-эй Хуулинуудтай тааралдуулан эмхидхэн байгуулагдадаг, бюджет дээрэ гү, али ажахын тоосоондо байдаг.

Гүйсэдхэхэ комитедэй, тэрэнэй таhагууд ба управлениинүүдтэ хүдэлхэ хүнүүдэй тоо тогтоогдоhон гуримаар, салин хүлhэнэй фондын хэмжээнэй ёhoop тодорхойлогдодог.

Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведээр баталагдаhан Дүримүүдэй ёhoop, аймагай Соведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедэй таhагууд болон управлениинүүдэй эрхэ тодорхойлогдодог юм.

Статья 58. Аймагай ажалшадай депутадуудай Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй таhагууд ба управлениинүүд өөрынгөө ажал ябуулгаар аймагай Соведтэ, мүн тэрэнэй гүйсэдхэхэ комитедтэ, тэрэшэлэн гүрэн түрын дээдэ зургаанай тус тус hалбариин органуудта мэдэлтэй байха ёhотой.

Статья 59. Аймагай ажалшадай депутадуудай Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй таhагууд ба управлениинүүдэй хүтэлбэрилэгшэд аймагай Соведэй, тэрэнэй гүйсэдхэхэ комитедэй, гүрэнэй засаг түрын дээдэ органуудай шиидхэбэринүүд ба захиралтануудые үндэhэлэн, тэрэниие дүүргэлтэ болгон, таhагууд ба управлениинүүд соогоо захиралтануудые үгэхэ эрхэтэй.

Статья 60. Аймагай ажалшадай депутадуудай Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй таhагууд ба управлениинүүд Соведэй, тэрэнэй гүйсэдхэхэ комитедэй урда, мүн колхоз, совхозуудай, предприятинууд, эмхи зургаанууд, бусадшье организацинуудай ажалшадай суглаанууд дээрэ, эрхэтэдэй ажаhуудаг газарта ошожо тоосодог.

Статья 61. Аймагай ажалшадай депутадуудай Соведэй гүйсэдхэхэ комитет захиргаанай, мүн шалган хаража байдаг комиссинуудай, тэрэшэлэн аймагай Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй дэргэдэ байгуулагдаhан хуулиин наhа гүйсөөгүйшүүлэй талаар комиссинуудай ажал ябуулгые хүтэлбэрилдэг, хинадаг. «РСФСР-эй ажалшадай депутадуудай районно Совет тухай» РСФСР-эй Хуулитай зохилдуулан, эдэ комиссинуудай шиидхэхэ асуудалнууд РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй баталhан Дүримүүдээр тодорхойлогдодог.

ССР Союзай, РСФСР-эй, Буряадай АССР-эй Хуулинууд соо шухала хэрэгтэй гэжэ тоологдоhон байгаа hаань, аймагай Совет гүйсэдхэхэ комитедэй дэргэдэ бусадшье комиссинуудые байгуулжа болохо.

3. Аймагай ажалшадай депутадуудай Соведэй саг үргэлжын комиссинууд

Статья 62. Аймагай ажалшадай депутадуудай Совет болбол Соведэй ажал ябуулгада хабаатай асуудалнуудые даб дээрэ хаража үзэхын ба бэлдэхын тула эрхэтэ түлөөлэлгынгөө саг болзор соо Соведэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлгэдэ эдэбхитэйгээр нүлөөлхын түлөө саг үргэлжын комиссинуудые байгуулдаг.

Статья 63. Аймагай ажалшадай депутадуудай Соведэй саг үргэлжын комиссинуудай бэелүүлхэ гол зорилгонууд гэбэл:

аймагай Соведэй, тэрэнэй гүйсэдхэхэ комитедэй хаража үзэхын тула дурадхалнуудые зохёон бэлдэдэг;

аймагай Соведэй, тэрэнэй гүйсэдхэхэ комитедэй хаража үзэхөөр табигдаhан асуудалнуудаар таараха тобшолол бэлдэдэг;

аймагай Соведэй, тэрэнэй гүйсэдхэхэ комитедэй шиидхэбэринүүдые, гүрэнэй засаг түрын дээдэ органуудай шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь бэелүүлхэ талаар эмхидхэлэй хүдэлмэридэ хабаададаг:

аймагай Соведэй, тэрэнэй гүйсэдхэхэ комитедэй, засаг түрын дээдэ органуудай шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ талаар, мүн ССР Союзай, РСФСР-эй, Буряадай АССР-эй Хуулинуудые сахиха талаар аймагай Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй таhагууд ба управлениинүүдэй, предприяти, организаци ба эмхи зургаануудай ажал ябуулгын хойноhоо хиналта хэдэг;

hунгагшадай захилнуудые дүүргэхэ хэрэгые эмхидхэлсэдэг ба шалгалтада туhалалсадаг.

Статья 64. Саг үргэлжын комиссинууд түрүүлэгшэ ба комиссиин гэшүүдhээ бүридэжэ, Соведэй депутадууд сооhоо аймагай ажалшадай депутадуудай Соведээр hунгагдадаг. Комисси бүриин тооe аймагай Совет тогтоодог. Саг үргэлжын комиссинууд өөрынгөө дундаhаа комиссиин секретарине, хэрэгтэй болоо hаань, — комиссиин түрүүлэгшын орлогшые hунгадаг.

Аймагай Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй бүридэлдэ ородог депутадууд, мүн депутадууд — арадай судьянар, аймагай прокурор саг үргэлжын комиссинуудай бүридэлдэ hунгагдажа болохогүй.

Статья 65. Саг үргэлжын комиссинууд аймагай ажалшадай депутадуудай Соведэй урда харюусалгатай, тэрээндэ тоосохо ёhотой.

Статья 66. Аймагай ажалшадай депутадуудай Совет мандатна комисси, түсэблэлгын-бюджетнэ комисси, социалис хуули, ниитын гурим сахиха талаар комисси, залуушуулай хэрэг эрхилхэ талаар комисси, мүн нютагай эрхэ байдалые хараадаа абан, ажахын ба социально-культурна барилгын hалбаринуудай талаар саг үргэлжын комиссинуудые байгуулна.

Статья 67. Аймагай ажалшадай депутадуудай Соведэй мандатна комисси:

а) совет депутадуудай эрхэтэ түлөөлэлгые шалгадаг, hунгагдаhан депутадуудай эрхэтэ түлөөлэлгые мэдэрхэ тухай гү, али зарим депутадуудай hунгаха эрхые хаhаха тухай дурадхалнуудые оруулдаг;

б) гаража ошоhон депутадуудай орондо Соведэй депутадуудай hунгалта үнгэргэхэ асуудалаар аймагай Соведэй гүйсэдхэхэ комитедтэ дурадхал оруулдаг, энэ асуудал бэлдэдэг;

в) депутадай ойроо хүртэшэгүй эрхые, депутадые болюулха асуудалаар, мүн депутадай уялгануудhaа тэдэниие сүлөөлхэ тухай депутадай мэдүүлгэнүүд тушаа тобшолол хэдэг;

Статья 68. Аймагай ажалшадай депутадуудай Соведэй түсэблэлгын-бюджетнэ комисси:

а) Соведэй баталхаар гүйсэдхэхэ комитедэй оруулhан аймагай ажахынуудые, аймагай социально-культурна барилгануудые хүгжөөхэ хамтадхамал холын хараа түсэбүүдые, мүн жэлэй түсэбүүдые хаража үзэдэг, тэрээгээр өөрынгөө тобшололнуудые хэдэг;

б) аймагай Соведэй баталхаар гүйсэдхэхэ комитедэй оруулhан аймагай бюджет, бюджедэй гүйсэдхэл тухай тоосоое хаража үзэдэг, тэрээн тухай өөрынгөө тобшолол хэдэг;

в) аймагай ажахынуудай хүгжэлтын социально-соёл культурын барилгые хүгжөөхэ түсэбүүд, аймагай бюджет, тэрэнэй гүйсэдхэл тушаа Соведэй саг үргэлжын бусад комиссинуудhaа ороhон ажаглалтанууд ба дурадхалнуудые хаража үзэдэг, үгэеэ ойлголсодог;

г) бюджедэй нэмэлтэ олзо доход, дотоодын нөөсэнүүдые элирүүлхэ, гүрэнэй мүнгэ зөөри гаргашалхадаа алмалтын гуримуудые шангадхаха талаар хүдэлмэри ябуулдаг;

д) аймагай ажахынуудай хүгжэлтын, аймагай социально-культурна барилгын түсэбүүдые дүүргэлтын, аймагай бюджедэй гүйсэдхэлэй хойноhоо хиналта хэдэг;

е) Соведэй, тэрэнэй гүйсэдхэхэ комитедэй хаража үзэхөөр табигдаhан түсэблэлгын ба бюджетно-финансова бусад асуудалнуудые бэлдэхэ хэрэгтэ хабаададаг.

Статья 69. Аймагай ажалшадай депутадуудай Соведэй социалис хуули, ниитын гурим сахиха талаар комисси:

а) аймагай газар дээрэ социалис хуули, гүрэнэй ба ниитын гурим сахиха талаар хэмжээ ябуулгануудые хараалха, бэелүүлхэ хэрэгтэ хабаададаг;

б) ажалшадай хуули мэдэхэ талаар хүмүүжүүлхэ хэмжээ ябуулгануудые бэлдэхэ ба бэелүүлхэ хэрэгтэ хабаададаг;

в) аймагай Соведэй шиидхэбэринүүдые дүүргээгүйн түлөө захиргаанай талаhаа харюусалгада хабаадуулха талаар шиидхэбэринүүдэй проект тушаа тобшолол хэдэг;

г) аймагай Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй таhагууд, управлениинүүдтэ, колхоз, совхозуудта, предприятинууд, эмхи зургаанууд болон организацинуудта социалис хуули ямараар сахидаг тухай шалгалтада, эрхэтэдэй дурадхал, мэдүүлгэ, гомдолнуудые хаража үзэхэ талаар хэрэгүүдые, элдэб асуудалаар хүн зонтой уулзаха, эмхидхэлые шалгалтада хабаададаг;

д) ниитын журам сахиха талаар арадай дружинануудай, нүхэдэй сүүдүүдэй, hайн дурааpaa гүймэр сарагшадай дружинануудай хүдэлмэридэ туhаламжа үзүүлдэг.

Статья 70. Аймагай ажалшадай депутадуудай Соведэй залуушуулай хэрэгые эрхилхэ талаар комисси:

а) залуушуулые хүмүүжүүлгын, hуралсалай, мэргэжэлтэй болголгын, ажалай, ажаhуудалай, амаралтын болон элүүрые хамгаалгын асуудалнуудаар гүрэнэй, ажахын социально-культурна барилгада тэдэнэй хабаадаха тушаа асуудалаар шиидхэбэринүүдэй проектнүүдые, бусадшье дурадхалнуудые аймагай Соведэй, мүн тэрэнэй гүйсэдхэхэ комитедэй хаража үзэхөөр табидаг, бэлдэлсэдэг;

б) комисси эрхилхэ хэрэгүүдэй асуудалнуудай талаар аймагай Соведэй, тэрэнэй гүйсэдхэхэ комитедэй тобшолол дамжуулан үгтэhэн шиидхэбэринүүдэй проектнүүдые даб дээрэ хаража үзэдэг, өөрынгөө тус тус тобшололнуудые бэлдэдэг.

в) аймагай ажахые хүгжөөлгын ба аймагай социально-культурна барилгын түсэбүүдые, аймагай бюджедэй, тэрэнэй гүйсэдхэл тухай тоосоое даб дээрэ хаража үзэхэ талаар комиссиин эрхилхэ хэрэгтэ хабаададаг;

г) залуушуулые хүмүүжүүлгын, hуралсалай, мэргэжэлтэй болгохын, ажалай, амаралтын, залуушуулай бэеын элүүрые хамгаалгын асуудалнуудаар, залуушуулай эрхэ ба аша туhа хангахын, гүрэнэй, ажахын, социально-культурна барилгада тэдэнэй хабаадаха тушаа аймагай ажалшадай депутадуудай Соведэй, тэрэнэй гүйсэдхэхэ комитедэй шиидхэбэринүүд колхоз, совхозуудта, предприятинууд, эмхи зургаанууд болон бусад организацинуудта ямараар дүүргэгдэжэ байдагай хойноhоо хиналта хэдэг.

Статья 71. Ажахын ба социально-культурна барилгын hалбаринуудаар эмхидхэгдэhэн аймагай ажалшадай депутадуудай Соведэй саг үргэлжын комиссинууд:

а) аймагай Соведтэ, тэрэнэй гүйсэдхэхэ комитедтэ хаража үзэхөөр табигдаhан ажахын ба социально-культурна барилгын тус тус hалбаринуудые хүгжөөлгэтэй холбоотой асуудалнуудые бэлдэхэ хэрэгтэ хабаададаг;

б) аймагай ажахые, аймагай социально-культурна барилгые хүгжөөхэ түсэбүүдэй тус тус бүлэгүүдые, аймагай бюджет ба тэрэнэй гүйсэдхэл тухай тоосоое даб дээрэ хаража үзэдэг, хэрэгтэй болоо hаань, эдэ ажаглалтанууд ба дурадхалнуудаа аймагай ажалшадай депутадуудай Соведтэ дамжуулан үгэдэг;

в) хүдөө ажахые, нютагай промышленностиие хүгжөөхэ, коммунальна ажахы ба оршон байдалаа болбосон түхэлтэй болгохо талаар нэмэлтэ нөөсэ арга боломжонуудые элирүүлхэ, хүн зоной социально-культурна ажаhуудалай талаар хангалгые hайжаруулхын талаар хүдэлмэри ябуулдаг, эдэ асуудалнуудаар ороhон дурадхалнуудые бэлдэжэ, Соведэй ба тэрэнэй гүйсэдхэхэ комитедэй хаража үзэхөөр табидаг;

г) Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй таhагууд ба управлениинүүдэй хүдэлмэрие, аймагай газар дээрэ байдаг колхозууд, совхозууд, предприятинууд, эмхи зургаанууд болон организацинуудай хүдэлмэриин түлөөлэлгэтэ эрхынгээ хэм соо шалгадаг, шалгалтын дүнгүүд дээр ороhон дурадхалнуудаа колхоз, совхозууд, предприятинууд, эмхи зургаанууд болон бусад организацинуудай хүтэлбэрилэгшэдэй хаража үзэхөөр эльгээдэг, харин хэрэгтэй болоо hаань, тэдэ дурадхалнуудаа Соведэй, тэрэнэй гүйсэдхэхэ комитедэй хаража үзэхөөр табидаг.

(Үргэлжэлэлынь 4-дэхи нюурта).

Буряадай АССР-эй аймагай ажалшадай депутадуудай Совет тухай

Буряадай Автономито Совет Социалис Республикын

ХУУЛИ

(Үргэлжэлэл. Эхининь 1-2-3-дахи нюурнуудта).

Статья 72. Аймагай ажалшадай депутадуудай Соведэй саг үргэлжын комиссинууд өөһэдтөө хабаатай асуудалнуудаар аймагай Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй таһагууд ба управленинүүдэй, колхозууд, совхозуудай, предприятинуудай, эмхи зургаануудай болон бусадшье организацинуудай хүтэлбэрилэгшэдые заседанинууд дээрээ шагнаха, тэдээндэ дурадхалнуудые оруулха эрхэтэй.

Аймагай газар дээрэ оршодог колхозууд, совхозуудай, предприятинуудай, эмхи зургаануудай болон бусадшье организацинуудай, аймагай Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй таһагууд ба управленинүүдэй хүтэлбэрилэгшэд саг үргэлжын комиссинуудай дурадхалнуудые заатагүй хаража үзэхэ ёһотой. Тэдэниие хаража үзэһэнэй дүнгүүд гү, али абтаһан хэмжээнүүд тухайгаа һарын болзор соо саг үргэлжын комиссида мэдээсэхэ ёһотой.

Саг үргэлжын комиссинууд зарим хэрэгтэй ушарта аймагай Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй таһагууд ба управленинүүдэй, аймагай газар дээрэ байдаг колхозууд, совхозуудай, предприятинуудай, эмхи зургаануудай болон бусадшье организацинуудай хүтэлбэрилэгшэдһөө документнүүд, бэшэгдэһэн тобшололнууд болон бусадшье шухала хэрэгтэй материалнуудые захижа абаха эрхэтэй.

Статья 73. Аймагай ажалшадай депутадуудай Соведэй саг үргэлжын комиссинууд аймагай Соведэй гү, али тэрэнэй гүйсэдхэхэ комитедэй үзэмжэдэ табигдаһан асуудалнуудаар, тэрэниие бэлдэхэ хэрэгтэ хабаадаһан асуудалаараа өөрынгөө элидхэлшые гү, али нэмэлтэ эмхидхэлшые томилхо эрхэтэй.

Статья 74. Аймагай ажалшадай депутадуудай Соведэй саг үргэлжын комиссинуудай заседанинууд комиссиин хүдэлмэриин түсэбтэй таараалдуулан зарлагдадаг.

Саг үргэлжын комиссинуудай заседанинуудта зүбшэхэ эрхэтэйгээр тус комиссиин гэшүүд бэшэ аад, аймагай Соведэй депутадууд, Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй таһагууд ба управленинүүдэй, аймагай газар дээрэ оршодог колхоз, совхозуудай, предприятинуудай, эмхи зургаануудай болон бусадшье организацинуудай түлөөлэгшэд хабаадаха эрхэтэй.

Статья 75. Саг үргэлжын хэдэн комиссинуудай мэдэлдэ байдаг асуудалнуудые комиссинуудай үүсхэлээр, тэрэшэлэн ажалшадай депутадуудай аймагай Соведэй даалгабаряар комиссинууд хамтааран бэлдэжэ, хаража үзэжэ болохо.

Статья 76. Аймагай ажалшадай депутадуудай Соведэй саг үргэлжын комиссида харагдадаг бүхы асуудалнууд комиссиин бүхы гэшүүдэй юрэл олонхи дуугаар шиидхэгдэдэг. Саг үргэлжын комиссиин шиидхэбэринүүд, тобшололнуудта комиссиин түрүүлэгшэ гараа табидаг.

Саг үргэлжын хэдэн комиссинуудай хамтын заседанинуудые үнгэргэхэ үедэ шиидхэбэринүүд комисси бүхэнэй юрэл олонхи дуугаар абтадаг. Саг үргэлжын комиссинуудай хамтаараа абаһан шиидхэбэринүүдтэ тус тус комиссинуудай түрүүлэгшэнэр гараа табидаг.

Саг үргэлжын комиссинуудай заседанинуудай протоколнуудта комиссиин түрүүлэгшэ ба секретарь гараа табидаг.

Статья 77. Аймагай ажалшадай депутадуудай Совет саг зуурын комиссинуудые байгуулжа болохо. Тэдэнэй зорилгонуудые аймагай Совет комиссинуудые байгуулхэ үедөө тодорхойлдог.

4. Аймагай ажалшадай депутадуудай Соведэй депутат

Статья 78. Аймагай ажалшадай депутадуудай Соведэй депутадай эрхэ түлөөлэлгэ тэрэниие һунгаһан үдэрһөө эхилээд, шэнэ зарлалай аймагай Соведые һунгаха һунгалтын үдэр дүүрэдэг.

Статья 79. Аймагай ажалшадай депутадуудай Соведэй депутат аймагай Соведэй хүдэлмэридэ хабаадалсаха, тэрэнэй даалгабаринуудые дүүргэхэ, һунгагшадтаяа саг үргэлжэ холбоо барисаатай байха, Соведэй ба тэрэнэй гүйсэдхэхэ комитедэй шиидхэбэринүүд тухай тэдээндэ мэдээсэхэ, һунгагшадай захяанууд болон дурадхалнуудые бодотоор бэелүүлхэ ябадал туйлаха, эрхэтэдые хүлеэн абаха, тэдэнэй дурадхалнуудые, мэдүүлгэ, гомдолнуудые шиидхэхэдэнь туһаламжа хүргэхэ уялгатай.

Статья 80. Аймагай ажалшадай депутадуудай Соведэй депутат Соведэй, тэрэнэй гүйсэдхэхэ комитедэй, саг үргэлжын комиссинуудай үзэмжэдэ депутадайнгаа ажал ябуулга эрхилхэ үедэнь гараһан асуудалнуудаар дурадхалнуудые оруулха эрхэтэй.

Статья 81. Аймагай ажалшадай депутадуудай Соведэй депутат Соведэй, тэрэнэй гүйсэдхэхэ комитедэй гү, али саг үргэлжын комиссинуудай даалгабаряар аймагай газар дээрэ түбхинэһэн колхозуудай, совхозуудай, предприятинуудай, эмхи зургаануудай ба бусад организацинуудай хүдэлмэри шалгалгада хабаадалсадаг, шалгалтын дүнгүүдээр өөрынгөө дурадхалнуудые оруулдаг.

Статья 82. Аймагай ажалшадай депутадуудай Соведэй депутат гү, али бүлэг депутадууд сесси дээрэ аймагай Соведэй мэдэлдэ хабаатай ямаршье асуудалаар гүйсэдхэхэ комитедтэ, тэрэнэй таһагууд ба управленинүүдэй, колхозуудай, совхозуудай, предприятинуудай, эмхи зургаануудай ба аймагай газар дээрэ оршодог бусад организацинуудай хүтэлбэрилэгшэдтэ хандаха эрхэтэй.

Депутадай асуудалтайгаар хандаһан аймагай Соведэй гүйсэдхэхэ комитет, тэрэнэй таһагууд ба управленинүүдэй, колхоз, совхозуудай, предприятинуудай, эмхи зургаанууд ба бусад организацинуудай хүтэлбэрилэгшэд асуудалдань харюу Соведэй сесси дээрэ үгэхэ уялгатай, харин харюу бэлдэлгэдэ бүри удаан сагай хэрэгтэй болоо һаань—аймагай Соведэй тогтооһон болзор соо үгэхэ уялгатай, тиигээд энээн тухай сесси дээрэ эрхэбшэ мэдээсэгдэхэ ёһотой. Депутадай асуудалда үгтэһэн харюу тушаа аймагай Совет шиидхэбэри абадаг.

Статья 83. Аймагай ажалшадай депутадуудай Соведэй депутат депутадайнгаа ажал ябуулгатай холбоотой асуудалнуудаар колхоз, совхозуудай, предприятинуудай, эмхи зургаанууда ба аймагай газар дээрэ оршодог бусад организацинуудай хүтэлбэрилэгшэдтэ хандажа болохо, тэдэнь арбан үдэрһөө хожомдонгүйгөөр депутадай хандалгада харюу үгэхэ уялгатай.

Статья 84. Буряадай АССР-эй Конституциин ёһоор аймагай ажалшадай депутадуудай Соведэй депутат хэһэн хүдэлмэри тухайгаа, аймагай Соведэй хэһэн хүдэлмэри тухай һунгагшадайнгаа үмэнэ тоосожо байха уялгатай.

Аймагай Соведэй депутадай тоосоонууд жэлдээ хоёрһоо үсөөн бэшээр үнгэргэгдэдэг. Һунгагшадай эрилтын ёһоор депутадай тоосоон ямаршье сагта үнгэргэгдэжэ болохо.

Статья 85. Аймагай ажалшадай депутадуудай Соведэй депутат сессиин үедэ, гүйсэдхэхэ комитедэй ба һунгагдаад байһан саг үргэлжын заседанинуудта ерэхэдээ, үйлэдбэриин гү, али албанай уялгануудһаа сүлөөлэгдэдэг, саг үргэлжэ хүдэлдэг газартань дунда зэргын олзо (салин хүлһэн) түлэгдэдэг.

Статья 86. Аймагай ажалшадай депутадуудай Соведэй депутат депутадайнгаа уялга дүүргэжэ ябахадаа, аймагайнгаа хилэ соо бүгэдэниие хангадаг нютагай али бүхы транспортаар түлөөһэгүйгөөр ябаха эрхэтэй.

Статья 87. Аймагай ажалшадай депутадуудай Соведэй депутат аймагай Соведэй зүбшөөлгүйгөөр, сессинүүдэй хоорондохи үе соо—тэрэнэй гүйсэдхэхэ комитедэй зүбшөөлгүйгөөр предприятида, эмхи зургаанда, организацида хүдэлдэг хүдэлмэриһөө захиргаанай үүсхэлээр гаргагдаха гү, али колхозһоо гаргагдаха ёһогүй, тэрэшэлэн аймагайнгаа газар дээрэ уголовно харюусалгада хабаадуулагдаха гү, али арестовалагдаха ёһогүй.

Статья 88. Аймагай ажалшадай депутадуудай Соведэй депутат өөртэнь үзүүлһэн этигэл найдабариие харюулаагүй һаа, хуулиин ёһоор тогтоогдоһон гуримаар, олонхи һунгагшадай шиидхэбэреэр ямаршье сагта депутадһаа болюулагдажа болохо.

Статья 89. Аймагай ажалшадай депутадуудай Соведэй депутат саг үргэлжэ ажаһуухаяа аймагһаа ондоо тээшээ гаража ошоо һаа гү, али ондоо шалтагаанаар өөрынгөө һунгуулиин округто депутадайнгаа уялга дүүргэжэ шадахагүй байгаа һаа, депутадайнгаа эрхэ түлөөлэлгые болюулһан тухай мэдүүлгэтэйгээр аймагай Соведтэ хандадаг. Аймагай Совет ээлжээтэ сесси дээрээ депутадай мэдүүлгэ хаража үзөөд, шиидхэбэри абадаг, тэрэ шиидхэбэреэ тус округой һунгагшадта дуулгадаг.

Статья 90. Аймагай ажалшадай депутадуудай Соведэй депутадай эрхэ түлөөлэлгые хуряаха тухай Соведэй шиидхэбэреэр болоһоо урид болюулагдадаг.

Статья 91. Аймагай ажалшадай депутадуудай Соведэй бүрэлдэхүүнһөө депутадай гаража ошоһон һаань, аймагай Соведэй гүйсэдхэхэ комитет депутадай гараһан ябаһан хойнонь хоёр һараһаа хожомдонгүйгөөр тус һунгуулиин округто шэнэ депутадые һунгаха һунгалта зарладаг.

5. Аймагай ажалшадай депутадуудай Соведэй хүдэлмэридэ улад зоной хабаадалга

Статья 92. Аймагай ажалшадай депутадуудай. Совет нютагай болон бүхы гүрэнэй удха шанартай асуудалнуудые шиидхэхэ хэрэгтэ эрхэтэдэй олоор хабаадалсаха ябадал эмхидхэдэг.

Статья 93. Аймагай ажалшадай депутадуудай Совет хадаа ажалшадай үмэнэ Соведэй депутадуудай, гүйсэдхэхэ комитедэй, тэрэнэй таһагууд ба управленинүүдэй хүдэлмэрилэгшэдэй үе үе болоод үгэ хэлэһэнэй ашаар, мүн тэрэшэлэн хэблэл, радио ба телевиденеэр дамжуулан, өөрынгөө ажал ябуулга тухай, саг үргэлжын комиссинуудай, гүйсэдхэхэ комитедэй, тэрэнэй таһагууд ба управленинүүдэй хүдэлмэри тухай улад зондо мэдээсэжэ байдаг.

Аймагай ажалшадай депутадуудай Совет хадаа аймаг доторой гүрэн түрын, ажахын ба социально-соёлой байгуулалтын эгээл шухала асуудалнуудые колхоз, совхозуудаар, предприятинуудаар, эмхи зургаануудаар ба бусад организацинуудаар, тэрэшэлэн эрхэтэдэй ажаһуудаг газарнуудай ажалшадай суглаануудай зүбшэн хэлсэлгэдэ табидаг.

Статья 94. Аймагай ажалшадай депутадуудай Совет аймагай һайн дуранай бүлгэмүүдэй ажал ябуулгые залан шэглүүлдэг, улад зоной ниитын самодеятельностиин органуудай хүдэлмэриие хүтэлбэрилдэг.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь К. МАСЛОВ.

Улаан-Үдэ хото, Соведүүдэй байшан.
1971 оной декабриин 24.

ТЕЛЕФОН · ТЕЛЕГРАФ · РАДИО · ХИЛЫН СААНАҺАА

Анголын сүлөөлэгдэһэн районуудта

ЛУСАКА. (ТАСС). Анголые сүлөөлхын түлөө арадай хүдэлөөнэй (МПЛА) эдэбхитэд Португалиин колонизаторнуудай намнагдаһан районуудта социальна ехэ шэнэдхэлгэнүүдые хэжэ байнхай. МПЛА-гай хүсэнүүдэй хинадаг Анголын нютагуудаар хоёр һарын турша соо аяншалһан Канадын журналист Б. Квидадо МПЛА-гай эндэхи түлөөлэлгэтэ эмхидэ тиигэжэ мэдүүлһэн байна. Сүлөөлэгдэһэн районуудта хүдөө ажахын продукци үйлэдбэрилхэ, хубсаһа, гутал оёхо кооперативууд тогтоогдоно, тосхонуудай хоорондо эдеэ хоолой зүйлнүүдые, эд товар аргасан абалсалга эмхидхэнэ. Энэнь дайнай үеын бэрхэшээлнүүдые зайсуулгада туһална, эндэ һуралсалай шэнэ классууд, медпунктнууд байгуулагдана. Эхин һургуулинуудта зорюулжа МПЛА-гай бэлдэһэн учебнигүүдые Анголын дүрбэн гол хэлэн дээрэ оршуулха хүдэлмэри дүүрэнтэжэ байнхай.

«Сүлөөлэгдэһэн нютагуудаар ябажа хараад байхадаа, Португалиин колонизаторнуудта, тэдэнэй туһамаршадта эсэргүү тэмсэлээ илалта түгэсөөр эсэстэнь хүргэхэ гээд Анголын арад зоной шиидэнхэй байһандань этигээб»,. — гэжэ Канадын журналист тусхайлан тэмдэглэбэ.

Никсонэй шиидхэбэри

ВАШИНГТОН. (ТАСС). Президент Р. Никсон байгша оной ноябрь соо президентые һунгалгын үеэр хоёрдохи болзорто дахинаа һунгагдаха һанаатай байһан тухайдаа тусхайлан соносхобо.

ХИТАДТА ЯДЕРНА ТЭҺЭЛЭЛГЭ ХЭГДЭЭ

ВАШИНГТОН. (ТАСС). КНР-эй Лобнуурай полигон дээрэхи агаарта ээлжээтэ ядерна туршалга хэгдээ гэжэ США-гай атомай комисси мэдээсэбэ.

ТОКИО. (ТАСС). Японой Хиросима хотын мэр С. Ямада агаарта ядерна шэнэ туршалга хэһэнтэйнь дашарамдуулан, буруушаалгын телеграмма Мао Цзе-дунда эльгээгээ. «Атомна бомбодолгын аюул гасалангые үзэһэн Хиросимын хүн зоной үмэнэһөө» буруушаалтайгаар ханданаб гэжэ мэр тусхайлан тэмдэглэбэ.

Ажалгүй эрдэмтэд олошорно

ТОКИО. (ТАСС). Эрдэмтэ хүдэлмэрилэгшэдэй ажалгүйдэлгэ мүнөөнэй Японой юрын үзэгдэл болонхой. «Дейли Иоммури» газетын мэдээсэһэнэй ёһоор, 1967 онһоо 1970 он хүрэтэрхи үе соо физикын эрдэмэй нэрэ зэргэтэй 150 научна хүдэлмэрилэгшэ бүхэнэй 53-ниинь мүнөө хүдэлмэригүй ябана. Киотын университет дүүргэгшэдэй дундаһаа 84 математик, химик, физик ба зоолог эрдэмэй нэрэ зэргэтэйшье һаа, ажалтай болоогүй байһаар.

А. ДЭВИС БОЛЬНИЦАДА ОРУУЛАГДАБА

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Америкын түрмэнүүдтэ жэл хахад шахуу соо һууһанай һүүлээр Анджела Дэвисэй бэеын ехээр муудаһан дээрэһээнь, Сан-Хосе хотын (Калифорниин штат) түрмын засагаархид тэрэниие больницада оруулха баатай болоо.

Полициин зүгһөө худалаар гэмнэгдэн хаагдаһан, эрэлхэг зоригто американ коммунисткые сүүдлэлгэ Сан-Хосе хотодо январиин 31-дэ болохоор хараалагданхай.

ХАРХИСУУДАЙ ААШАДА ХАРЮУ ҮГТӨӨ

САНТЬЯГО. (ТАСС). Чилиин хархис этэгээдүүд Арадай нэгэдэлэй правительствада эсэргүү харата ябуулга дахин хэбэ. Эдэнэр Национальна конгрессто (ороной парламентда) олонхи байһанаа хэрэглэн, дотоодын хэрэгүүдэй министр Хосе Тоа гэгшэдэ эсэргүү «конституционно гэмнэлгэ» гэдэгые депутадуудай палата дээрэ дуугаа үгэлгэдэ табяа. Тэрэ «гэмнэлгэнь» 80 депутадай дуугаар һайшаагдаһан, 59 депутат буруушааһан байна.

Хархис этэгээдүүд «олониитын мэдээсэлэй зургаануудай мүнгөөр баяжаа», митингнүүд ба жагсаалнуудые полицяар намнаха үедэ «граждан эрхэ эбдээ» гэжэ гэмнэн, дотоодын хэрэгүүдэй министр Хосе Тоа гэгшые тушаалһаань гаргаха гээд оролдоо.

Депутадуудай палатын шиидхэбэри орон дотор ехээр дураа гутан буруушааха ябадал үүсхээ. Тэрэ шиидхэбэриин соносхогдомсоор, ниислэл хотын олон мянган зон Национальна конгрессэй байшангай дэргэдэ сугларжа, буруушаалай ехэ жагсаал хэбэ. Эдэнэр хотын үйлсэнүүдээр дабшан, президентын «Ла Монеда» гэжэ ордон тээшэ ошоод, тэндэ митинг болоһон байна. Митинг дээрэ Чилиин президент Сальвадор Альенде үгэ хэлэхэдээ, правительствада харша шиидхэбэри депутадуудай палатадахи эсэргүү талын гаргаһыень буруушааба.

***

САНТЬЯГО. (ТАСС). Чилиин президент С. Альенде правительствын зарим тушаалтадые һэлгэбэ. Дотоодын хэрэгүүдэй министр Хосе Тоа гэгшые национальна оборонын министр болгон томилоод, тэрэнэй орондо Алехандро Риос Вальдивиу гэгшые оруулаа. Энэнь национальна оборонын министрэй тушаал даадаг байһан юм.

ВАШИНГТОН „ГОЛХОРБО“

ВАШИНГТОН. (ТАСС). ДРВ-тэй дипломатическа түгэс харилсаа тогтоохо гэһэн Индиин правительствын шиидхэбэри тушаа «голхоронхой» байһанаа США-гай гүрэнэй департамент мэдүүлээ. Индиин энэ ябуулгань «илангаяа тааруугүй сагта» хэгдээ гэжэ гүрэнэй департаментын түлөөлэгшэ Ч. Брэй баталан хэлэбэ.

ДРВ-е американ авиациин дахинаа бомбодоһониинь гү, али Индостан хахад арал дээрэхи, хёмороонһоо уламжалан, Холбоото Штадуудай зүгһөө Индидэ эрид харша хараа бодол баримталһаниинь «таараагүй саг» болоно гү гэжэ Брэй тододхоогүй.

Индонезидэ 17 миллион хүн ажалгүй

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Мүнөө Индонезидэ 17 миллион хүн ажалгүй байна. Энээн тухай Индонезиин АНТАРА гэжэ информационно агентствын тусхай мэдээсэлые баримталан, АП агентствын корреспондент Джакартаһаа мэдээсэбэ.

Маоистнуудай бодото шарай

ПРАГА. (ТАСС). Хитадай мүнөөнэй хүтэлбэрилэгшэдэй гадаадын политикада зорюулагдаһан статья «Руде право» газетэдэ тунхаглагдаа. Хитадай хүтэлбэрилэгшэд уласхоорондын коммунис хүдэлөөнэй гол ёһонуудта олохон жэлэй турша соо зүришэн добтолжо байнхай. Тэдэ ябуулгануудынь Октябриин революциин түрүүшын үдэрнүүдтэ В. И. Ленинэй найруулһан; амгалан ёһоор харилсан оршолгын гол ёһондо эсэргүүгээр шэглүүлэгдэнхэй байна.

Маоистнуудай баримталдаг хараа бодол дэлхэйн Коммунис партинуудай зүгһөө эрид буруушаалгаар угтагдаа. Юундэб гэхэдэ, «революци нүүдгэн абаашалгые» коммунистнууд хододоо буруушаадаг. Коммунистнууд үнэн сэхэ хараа бодол хододоо баримталдаг тула, Хитадай мүнөөнэй хүтэлбэрилэгшэдэй хорото балмад политикые эрид шууд буруушаана. Энэл политика бүхы дэлхэй дээрэ Пекинэй гансаардалгын шалтагаануудай нэгэн болоһон байха юм.

Тиимэ гансаардалгаһаа мултархын тула Хитадай хүтэлбэрилэгшэдэй ямар һэдэлгэ гаргахыень хаража байнабди. Тэрэнэй тулада пекинэйхид империализмтай дипломатическа талаар холбоорилдоно, тэрэнэй тулада уряа лозунгнуудаа хубилган, совет ёһо гуримда харша, эб таһалха зорилготой, ехэ уласай дээрэлхүү хараа бодол баримтална. КНР-эй хүтэлбэрилэгшэдэй бодото зорилгонь юуб гэхэдэ, Африкын, Азиин ба Латиин Америкын оронуудые өөрынгөө нүлөөндэ оруулха, «гурбадахи дэлхэйн вождь» болохо, тиигэһэнэй үндэһөөр хүрцэ оронуудтаа, түбхын түрүүн Советскэ Союзда газар уһанай талаар эрилтэ нэхэбэри хэхэ гэжэ оролдоно.

УЛАСХООРОНДЫН ШЭНЖЭЛЭЛ

ҮГЭ ДУУЛАШАГҮЙ МАЛЬТА

Англиин форин оффис—гадаадын хэрэгүүдэй министерство уур сухал болошонхой. Лондондо хэнэйшье, хэзээдэшье тэрэниие тоодоггүй байһан бишыхан Мальта гэнтэ шанга хоолойгоор дуугаржа, январиин 15-һаа хожомдонгүйгөөр бүхы газар дайда дээрэһээ мнай Англиин бүхы сэрэгүүдые гаргаха гэһэн эрилтэ табижархиба. Тиихэдэнь Темзын эрье дээгүүр түрүүшээр бүдүүлиг янзаар бадашаад абаха гэжэ һэдэбэ. Англиин томо баяшуулай орган болохо «Файнэншл таймс» газетэ занан байгаад иигэжэ мэдүүлээ: «Англиин правительство, нэгэн гээ һаа, Мальтагай премьер Минтоффой хараа бодолоо хубилгахыень, үгышье һаа, тэрэнэй хүтэлбэрилдэг правительствын унахыень хүлеэнэ».

Гэхэ зуура энэньшье, тэрэньшье бүтээгүй бэлэй. Тиихэлээрнь Лондоной хэблэлдэ иигэжэ соносхогдоһон байгаа: Мальта тээшэ Англиин агаарай сэрэгэй хүсэнүүдэй транспортна самолёдууд ябуулагдаа, тэдэ самолёдуудтань арал дээрэ байһан Англиин сэрэгүүдтэ үшөө нэмэжэ сэрэгүүд эльгээгдээ. Зүгөөр энэньшье тиимэ хүлеэмээр аша үрэ үгөөгүй. Мальтагай премьер-министр Минтофф парламентда үгэ хэлэхэдээ, дахинаа иигэжэ батадхаа: минии хүтэлбэрилдэг правительствын зүбшөөлгүйгөөр ямаршье зэбсэгтэ хүсэнүүд арал дээрэ үлэхэ ёһогүй. Тиихэ зуураа Мальтае газаашалан холодуулха ябадалда хэтэ мүнхэдөө эсэс табигдаа, тэрээндэ ханинар ба союзнигууд бии болонхой гэжэ тэрэ тэмдэглээ.

Мальтагай мүнөөнэй правительство өөрынгөө бэеэ даанхай байдалые аршалан хамгаалхаар, мүн Дундада далайн тэг дунда оршодог арал дээрэхи энэ гүрэниие Англиин үни удаан саг соо дарлан зонхилолгодо эсэс табихаар бүрин шиидэнхэй юм. 170 жэлэй турша соо Мальта хадаа стратегическэ энэ шухала райондо Британиин империализмын баазань байһан юм. 1964 ондо тэрэ хадаа бэеэ даанхай болоһон тухайгаа соносхоо һэн. Зүгөөр энээнһээнь байра байдалынь ехээр хубилаагүй бэлэй. Тэрэ жэлдэ англиинхид Лондоной заабаринуудые үгэ дуугүйгөөр дүүргэдэг байха тиимэ правительствые түрэ засагтань табиһан байгаа.

Гэбэшье 1971 ондо болоһон һунгалтын үедэ энэ правительство диилдэһэн юм. Тэрэнэй орондо Минтофф түрүүтэй лейбористнуудай правительство һунгагдаа һэн. Энэ правительство хадаа һунгагшадай һайшааһан хараа түсэбүүдые хэлбэришэгүйгөөр бэелүүлжэ эхилээ бэлэй. Европын урда зүгтэ байдаг НАТО-гой далайн-сэрэгэй нэгэдэмэл хүсэнүүдэй штаб энэ арал дээрэһээ гаргагдаһан байгаа. Ла-Валлеттын портдо Америкын 6-дахи флодой онгосонуудай орохо ябадал хоригдоһон юм. «Хамтааран бэеэ хамгаалха тухай» Англитай энээнэй урда тээ баталагдаһан тааруугүй договорые правительство болюулаа һэн.

Национальна талаараа бэеэ даанхай байдалаа бэхижүүлхэ зам дээрэ Мальтагай правительствын хэһэн шэнэ алхамые арад ниитэ болон бүхы дэлхэйн түрүү үзэлтэй олониитэ үргэнөөр дэмжэнэ. Энэ баримта хадаа хүсэ шадалаймнай эшэ үндэһэн, Англиин империалистнуудай бүдүүлиг заналта аашануудай буруу һүрэхэ байһанай түшэг найдабари гэжэ Мальтагай правительство тоолоно.

ЯПОН-АМЕРИКАН ХЭЛСЭЭНҮҮД

Январиин 6—7-до Сан-Клементдэ (Калифорни штат) США-гай президент Р. Никсон Японой премьер-министр Э. Сато гэгшэтэй хоёр үдэрэй турша соо уулзаһан байна. Энэ уулзалгын нюусаар болоошье һаань, Номгон океанай эрье дээрэхи президентын зуһалангай аали намдуу байдалда ямар асуудалай зүбшэн хэлсэгдэһэн тухай мэдээсэлнүүд Америкын хэблэлдэ толидогдоһон байха юм.

Угаа түгшүүрилтэй ба шанга хэлсээнүүдэй үедэ американ-японой хэдэ хэдэн зүрилдөөнүүд хаража үзэгдэһэн байгаа. Эдэ зүрилдөөнүүд хадаа һүүлэй үедэ Японой Америкын империализмын гайтайхан үрдилдэгшэ болоһон дээрэһээ гараа юм. Автомобиль, бүд, оптико, радио ба электронико гэхэ мэтэ эд бараануудые США-гай дотоодын дэлгүүртэ худалдахадаа, Японой компанинууд Америкын монополинуудые эли бодо түриһэн байна бшуу.

Энээндэнь харюу болгон, Вашингтон һүүлэй хэдэн һарануудай турша соо худалдаа наймаанай ба финансын талаар доромжолгын хэдэ хэдэн хэмжээнүүдые абаһан байгаа. Тиигэжэ Японой эд бараанай тэдэнэйхитэй үрдилдэхэ шадабаринень бага болгохо гэжэ һэдэһэн юм. Сагаан байшангай шанга хашалта доро Японой доллар тушаа иенэй харилсаата сэнгые юрэнхы дээрээ 17 процентээр дээшэлүүлхэ баатай болоо һэн. Энэ хадаа Америкын дэлгүүр дээрэ худалдагдадаг япон бараануудые тэды зэргээр үнэтэй болгоо бшуу. США руу япон бараа абаашалгые бага болгохо тухай хэлсээе Токиодо Холбоото Штадууд мүн лэ баадхаа.

Эдэ бүгэдэ Японой экономикодо шанга цохилто хэһэн байна. Тиигэжэ промышленностиин хэдэ хэдэн һалбаринууд доройтоһон, ажалгүйдэлгэ ехэ болоһон, үргэн олониитын дурыень гутааһан байха юм. Эсэстэнь хоёр ороной хоорондохи «онсо харилсаануудай үндэһэ һууринууд муудаһан байгаа гэжэ «Крисчен сайенс монитор» газетэ бэшээ һэн. Эдэ үндэһэ һууринуудые Сан-Клементдэ болоһон хэлсээнэй үедэ һэргээжэ шадаагүй. «Хоёр ороной гадаадын политикын хараа шугам эрид хоёр ондоо боложо эхилээ» гэжэ ниислэл хотын «Вашингтон пост» газетэ онсолон тэмдэглээ.

Холбоото Штадуудта зорижо ошоходоо Америкын правительствын абаһан Японой харша хэмжээнүүдые һуларуулхаб гэжэ премьер-министр Сато найдаа бэлэй. Үнэнтэ дээрэ тад ондоо байдал үзэгдөө. Рейтер агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, США-гай финансын министр Коннэлли Японой министр Мизута гэгшэтэй Сан-Клементдэ уулзахадаа убайгүйгөөр иимэ эрилтэ табиһан юм: США-гай худалдаа наймаанай туйлай ехэ гарзые бага болгохо зорилгоор япон-американ компанинуудта худалдаа наймаанай хэдэ хэдэн буулта хэхэ ёһотой.

Окинавые Японда һөөргэнь бусааха асуудалааршье арсалдаан гараһан байна. Хахад жэлэй урда тээ тусхай хэлсээндэ гараа табяад, США хадаа Японой энэ арал дээрэ өөрынгөө баазануудые, ядерна буу зэбсэгэй нөөсэнүүдые тэрэ хэбээрнь үлөөхэ эрхэтэй байһан юм. Тиимэ болохолоороо. Алас-Дурна зүгтэ ба Зүүн-Урда Азида ээрхэг түримхэй ябуулга хэхын, национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөе дарахын тулада Америкын ээмдэг газар байһан зандаа Окинавын үүргэ үлэнхэй. Японой олониитэ Окинавын асуудал шиидхэлгын хойноһоо хёрхоор адаглан харадаг, мүн Окинава тушаа хэлсээн Японда эрид шууд буруушаагдаһан байгаа гэжэ мэдээжэ. Олониитын һанамжые яажашье һаань номгоруулха гэжэ һэдээд. Сато хадаа Окинавые Японой захиргаанай мэдэлдэ дамжуулан үгэхэ болзорые түргэдхэхэ зүбшөөл Вашингтонһоо абаха гэжэ оролдоһон байна.

Сан-Клементдэ эли тодоор харагдаһан япон-американ харилсаануудай хурсадалга капитализмын ниитэ кризисэй улам гүнзэгыржэ байһанай үшөө нэгэ гэршэ мүн болоно.

Г. ШИШКИН.
(ТАСС).

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Урда Вьетнамай Арадай сүлөөрэлгын хүсэнүүдэй армиин сэрэгшэд Куангчи провинцида дайшалхы позици дээрээ байна.
ТАСС-ай фотохронико.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда: «Үбэлжэлгэдэ—гүйсэд бэлэдхэл» — түрүү бэшэг. Ажахынуудһаа мэдээнүүд. ТАСС-ай һүүлэй мэдээсэлнүүд. Хурамхаанай һонинууд.

Хоёрдохи, гурбадахи, дүрбэдэхи хуудаһанда: Буряадай Автономито Совет Социалис Республикын Хуули.

САГАЙ УЛАРИЛ

Республика доторнай мүнөөдэр үүлэтэйшэг, саһагүй байха. Байгал шадар лэ бага зэргэ саһан орохо, баруун тээһээ һулаханаар һалхилха. Температура 16—21, Байгал шадар 6—11, Улаан-Үдэдэ һүниндөө 28—30, үдэртөө 18—20 градус хүйтэн болохоор хүлеэгдэнэ.

Январиин 12-13-да республика доторнай үүлэтэйшэг байха. Байгал шадар бага зэргэ саһан орохо. Зүүн тээһээ һулаханаар һалхилха. Температура һүниндөө 27—32, Ахын, Түнхэнэй, Захаамнай аймагуудта 32—37, үдэртөө 17—22, Байгал шадар һүниндөө 14—19, үдэртөө 8—13 градус хүйтэн.

Редакторай орлогшо
М. Н. НИМАЕВ.

Манай адрес, телефонууд:

г. УЛАН-УДЭ, ул. Ленина, 35. Телефоны: редактора—54-54, приёмная — 54-93, зам. редактора — 68-08, зам. редактора — 62-62, ответ. секретаря — 50-52, зам. ответ. секретаря—66-76, отделы: партийной жизни—60-91, сельского хозяйства—64-36, 63-86, пропаганды и агитации — 56-23, промышленности и строительства—61-35, советского строительства и быта—69-58, культуры и школ—60-21, писем и рабселькоров—67-81, информации—34-05, общественная приёмная—56-62, машинное бюро — 57-63, фотолаборатория — 33-61.